

Päivitetty 14.1.2013

KORKEIMMAN OIKEUDEN EDUNVALVONTAA KOSKEVIA TAPAUKSIA

1. Yleistä

2. Asiasanahakemisto

2.1. Asiasanat

2.2. Asiasanat ja otsikot

3. KKO:n tapauksia aikajärjestyksessä

3.1. Laki holhustoimesta

3.2. Holhouslaki

1. Yleistä

Tähän aineistoon on koottu Finlexissä julkaistuja tai maistraattien oikeusministeriöön lähettämiä Korkeimman oikeuden ratkaisuja, joissa on ollut kysymys ainakin osittain edunvalvontaa koskevasta asiasta..

Aineistossa on lueteltu KKO:n edunvalvontaa koskevia ennakkotapauksia vuodesta 1982 lähtien. Otsikoista on näissä tapauksissa linkki Finlexiin.

Lisäksi aineistossa on lueteltu Finlexissä julkaistuja muita kuin ennakkotapauksia. Osa niistä sisältyy tähän aineistoon myös koko tekstinä.

Aineistoon sisältyy myös tapauksia, joita ei ole julkaistu lainkaan Finlexissä.

Ratkaisut on järjestetty aikajärjestyksessä uusimmasta vanhimpaan. Ratkaisuista on poistettu yksilöintitiedot ja osa käsittelytiedoista. Muutoin ratkaisutekstit ovat sellaisinaan.

Aineistoon sisältyy haun helpottamiseksi asiasanaluettelo, johon sanat on valittu silmällä pitäen maistraattien tarvetta.

Uusia edunvalvontaa koskevia tapauksia voi toimittaa oikeusministeriöön mieluiten sähköisessä muodossa osoitteella maaria.rubanin@om.fi. Samaan osoitteeseen voi lähettää myös aineiston kehittämisehdotuksia.

2. Asiasanahakemisto

2.1. Asiasanat

[Asian huolto](#)

[Edunvalvojan määrääminen](#)

[Edunvalvojan tehtävän lakkauttaminen](#)

[Edunvalvojan vapauttaminen tehtävästään](#)

[Esteellisyys](#)

[Holhoojan vapauttaminen tehtävästään](#)

[Isyvden kumoaminen](#)

[Holhottavaksi julistaminen](#)

[Kiinteistönkauppa](#)

[Konkurssi](#)

[Kuuleminen](#)

[Lahja](#)

[Lapsen elatus](#)

[Lastensuojelu](#)

[Lupa-asia](#)

[Luottamusaseman väärinkäyttö](#)

[Oikeudenkäyntikulut](#)

[Panttaus](#)

[Perinnönjako](#)

[Prosessiedunvalvoja](#)

[Pääkäsittely](#)

[Rikosasia](#)

[Testamentti](#)

[Toimintakelpoisuuden rajoittaminen](#)

[Ulosotto](#)

[Uskottu mies](#)

[Vajaavaltainen](#)

[Vajaavaltaiseksi julistaminen](#)

[Velan vanhentuminen](#)

[Virkaholhooja](#)

2.2. Asiasanat ja otsikot

Asian huolto

[Asian huolto - rikosasia, KKO 2011:67, 8.9.2011 \(Koko teksti\)](#)

Edunvalvojan määrääminen

[Edunvalvojan määrääminen – kuuleminen, KKO 2012:109, 31.12.2012](#)

[Edunvalvojan määrääminen – kuuleminen, KKO 2009:68, 9.9.2009](#)

[Edunvalvojan määrääminen, KKO 2009:7, 4.2.2009](#)

[Edunvalvojan määrääminen – pääkäsitely, 2126/2006, 22.9.2006 \(Koko teksti\)](#)

[Edunvalvojan määrääminen, 2807/2005, 16.11.2005](#)

[Edunvalvojan määrääminen – lastensuojelu, KKO 2004:44, 19.4.2004](#)

[Edunvalvojan määrääminen – prosessiedunvalvoja, KKO 2004:38, 14.4.2004](#)

[Edunvalvojan määrääminen, 3316/2002, 14.11.2002](#)

[Edunvalvojan määrääminen – isyyden kumoaminen, KKO 2002:13, 1.3.2002](#)

Edunvalvojan tehtävän lakkauttaminen

[Edunvalvojan tehtävän lakkauttaminen – pääkäsitely, 2386/2006, 17.10.2006 \(Koko teksti\)](#)

Edunvalvojan vapauttaminen tehtävästään

[Edunvalvojan vapauttaminen – prosessiedunvalvoja, KKO 2005:46, 11.4.2005](#)

Esteellisyys

[Esteellisyys – velan vanhentuminen – ulosotto, KKO 1743/2007, 29.8.2007 \(Koko teksti\)](#)

Holhoojan vapauttaminen tehtävästään

[Holhoojan vapauttaminen tehtävästään – virkaholhooja, KKO 1997:126, 8.9.1997](#)

Isyyden kumoaminen

[Edunvalvojan määrääminen – isyyden kumoaminen, KKO 2002:13, 1.3.2002](#)

Holhottavaksi julistaminen

[Oikeudenkäyntikulut – holhottavaksi julistaminen KKO 2000:129, 29.12.2000](#)

Kiinteistönkauppa

[Vajaavaltainen – lupa-asia – kiinteistön kauppa, KKO 1988:88, 29.9.1988](#)

[Vajaavaltainen – kiinteistön kauppa – lupa-asia, KKO 1984-II-157, 3.10.1984](#)

[Ulosotto – alaikäinen – kiinteistönkauppa, 24894/2006, 27.10.2006](#)

Konkurssi

[Vajaavaltainen – uskottu mies – konkurssi, KKO 1991:147, 4.7.1991](#)
[Vajaavaltainen – konkurssi – uskottu mies, KKO 1982-II-45, 21.4.1982](#)

Kuuleminen

[Edunvalvojan määrääminen – kuuleminen, KKO 2012:109, 31.12.2012](#)
[Edunvalvojan määrääminen – kuuleminen, KKO 2009:68, 9.9.2009](#)
[Kuuleminen – rikosasia, KKO 2007:2, 11.1.2007](#)

Lahja

[Uskottu mies – vajaavaltainen – lahja, KKO 2002:64, 2.9.2002](#)
[Vajaavaltainen – uskottu mies – lahja, KKO 1988:88, 10.6.1988](#)
[Vajaavaltainen – lahja – lupa-asia, KKO 1986-II-26, 4.3.1986](#)
[Vajaavaltainen – lahja, KKO 1985-II-18, 18.2.1985](#)

Lapsen elatus

[Lapsen elatus, KKO 2009:66, 2.9.2009](#)

Lastensuojelu

[Edunvalvojan määrääminen – lastensuojelu, KKO 2004:44, 19.4.2004](#)

Lupa-asia

[Lupa-asia – panttaus, KKO 1999:24, 22.2.1999](#)
[Vajaavaltainen – perinnönjako – lupa-asia, KKO 1989:55, 28.4.1989](#)
[Vajaavaltainen – lupa-asia – kiinteistön kauppa, KKO 1988:88, 29.9.1988](#)
[Vajaavaltainen – lahja – lupa-asia, KKO 1986-II-26, 4.3.1986](#)
[Vajaavaltainen – kiinteistön kauppa – lupa-asia, KKO 1984-II-157, 3.10.1984](#)

Luottamusaseman väärinkäyttö

[Luottamusaseman väärinkäyttö, KKO 2006:72, 13.9.2006](#)

Oikeudenkäyntikulut

[Oikeudenkäyntikulut – holhottavaksi julistaminen, KKO 2000:129, 29.12.2000](#)

Panttaus

[Lupa-asia – panttaus, KKO 1999:24, 22.2.1999](#)

Perinnönjako

[Vajaavaltainen – perinnönjako – lupa-asia, KKO 1989:55, 28.4.1989](#)

Prosessiedunvalvoja

[Edunvalvojan vapauttaminen – prosessiedunvalvoja, KKO 2005:46, 11.4.2005](#)

[Edunvalvojan määrääminen – prosessiedunvalvoja, KKO 2004:38, 14.4.2004](#)

Pääkäsittely

[Edunvalvojan määrääminen – pääkäsittely, 2126/2006, 22.9.2006 \(Koko teksti\)](#)

[Edunvalvojan tehtävän lakkauttaminen – pääkäsittely, 2386/2006, 17.10.2006 \(Koko teksti\)](#)

Rikosasia

[Asian huolto – rikosasia, KKO 2011:67, 8.9.2011 \(Koko teksti\)](#)

[Kuuleminen – rikosasia, KKO 2007:2, 11.1.2007](#)

Testamentti

[Uskottu mies – vajaavaltainen – testamentti, KKO 1985-II-149, 4.10.1985](#)

Toimintakelpoisuuden rajoittaminen

[Toimintakelpoisuuden rajoittaminen – vajaavaltaiseksi julistaminen, KKO 2005:2, 12.1.2005](#)

Ulosotto

[Esteellisyys – velan vanhentuminen – ulosotto, KKO 1743/2007, 29.8.2007 \(Koko teksti\)](#)

[Ulosotto – alaikäinen – kiinteistönkauppa, 24894/2006, 27.10.2006](#)

[Ulosotto – vajaavaltainen – lahja, KKO 2005:98, 13.9.2006](#)

[Vajaavaltainen – uskottu mies – ulosotto, KKO 1985-II-96, 10.6.1985](#)

[Vajaavaltainen – konkurssi – uskottu mies, KKO 1982-II 45, 21.4.1982](#)

Uskottu mies

[Uskottu mies – vajaavaltainen – lahja, KKO 2002:64, 2.9.2002](#)

[Vajaavaltainen – uskottu mies – konkurssi, KKO 1991:147, 4.7.1991](#)

[Vajaavaltainen – uskottu mies – lahja, KKO 1988:88, 10.6.1988](#)

[Uskottu mies – vajaavaltainen – testamentti, KKO 1985-II-149, 4.10.1985](#)

[Vajaavaltainen – uskottu mies – ulosotto, KKO 1985-II-96, 10.6.1985](#)

Vajaavaltainen

[Ulosotto – alaikäinen – kiinteistönkauppa, 24894/2006, 27.10.2006](#)

[Ulosotto – vajaavaltainen – lahja, KKO 2005:98, 13.9.2006](#)

[Uskottu mies – vajaavaltainen – lahja, KKO 2002:64, 2.9.2002](#)

[Vajaavaltainen – uskottu mies – konkurssi, KKO 1991:147, 4.7.1991](#)

[Vajaavaltainen – perinnönjako – lupa-asia, KKO 1989:55, 28.4.1989](#)

[Vajaavaltainen – lupa-asia – kiinteistön kauppa, KKO 1988:88, 29.9.1988](#)

[Vajaavaltainen – uskottu mies – lahja, KKO 1988:88, 10.6.1988](#)

[Vajaavaltainen – lahja – lupa-asia, KKO 1986-II-26, 4.3.1986](#)

[Uskottu mies – vajaavaltainen – testamentti, KKO 1985-II-149, 4.10.1985](#)

[Vajaavaltainen – uskottu mies – ulosotto, KKO 1985-II-96, 10.6.1985](#)

[Vajaavaltainen – lahja, KKO 1985-II-18, 18.2.1985](#)

[Vajaavaltainen – kiinteistön kauppa – lupa-asia, KKO 1984-II-157, 3.10.1984](#)

[Vajaavaltainen – konkurssi – uskottu mies, KKO 1982-II-45, 21.4.1982](#)

Vajaavaltaiseksi julistaminen

[Toimintakelpoisuuden rajoittaminen – vajaavaltaiseksi julistaminen, KKO 2005:2,12.1.2005](#)

Velan vanhentuminen

[Esteellisyys – velan vanhentuminen – ulosotto, KKO 1743/2007, 29.8.2007 \(Koko teksti\)](#)

Virkaholhooja

[Holhoojan vapauttaminen tehtävästään – virkaholhooja, KKO 1997:126, 8.9.1997](#)

3. Korkeimman oikeuden ratkaisuja aikajärjestyksessä

3.1. Laki holhustoimesta

[Edunvalvojan määrääminen – kuuleminen, KKO 2012:109, 31.12.2012](#)

[KK 18 luku 10 §, Asian huolto – rikosasia, KKO 2011:67, 8.9.2011 \(Finlex, ennakko\) \(Koko teksti\)](#)

[Edunvalvojan määrääminen – kuuleminen, KKO 2009:68, 9.9.2009 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Lapsen elatus, KKO 2009:66, 2.9.2009 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Edunvalvojan määrääminen, KKO 2009:7, 4.2.2009 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Kuuleminen – rikosasia, KKO 2007:2, 11.1.2007 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Edunvalvojan tehtävän lakkauttaminen – pääkäsitely, KKO 2386/2006, 17.10.2006 \(Finlex, muu\) \(Koko teksti\)](#)

[Edunvalvojan määrääminen – pääkäsitely, KKO 2126/2006, 22.9.2006 \(Finlex, muu\) \(Koko teksti\)](#)

[Luottamusaseman väärinkäyttö, KKO 2006:72, 13.9.2006 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Ulosotto – vajaavaltainen – lahja, KKO 2005:98, 13.9.2006 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Edunvalvojan määrääminen, KKO 2807/2005, 16.11.2005 \(Finlex, muu\)](#)

[Edunvalvojan vapauttaminen – prosessiedunvalvoja, KKO 2005:46, 11.4.2005 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Toimintakelpoisuuden rajoittaminen – vajaavaltaiseksi julistaminen, KKO 2005:2, 12.1.2005 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Edunvalvojan määrääminen – lastensuojelu, KKO 2004:44, 19.4.2004 \(Finlex, ennakko\).](#)

[Edunvalvojan määrääminen – prosessiedunvalvoja, KKO 2004:38, 14.4.2004 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Edunvalvojan määrääminen, KKO 3316/2002, 14.11.2002 \(Finlex, muu\)](#)

[Edunvalvojan määrääminen – isyyden kumoaminen, KKO 2002:13, 1.3.2002 \(Finlex, ennakko\)](#)

3.2. Holhouslaki

[Esteellisyys – velan vanhentuminen – ulosotto, KKO 1743/2007, 29.8.2007 \(Finlex, muu\) \(Koko teksti\)](#)

[Ulosotto – alaikäinen – kiinteistönkauppa, KKO 24894/2006, 27.10.2006](#)

[Uskottu mies – vajaavaltainen – lahja, KKO 2002:64, 2.9.2002 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Oikeudenkäyntikulut – holhottavaksi julistaminen, KKO 2000:129, 29.12.2000 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Lupa-asia – panttaus, KKO 1999:24, 22.2.1999 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Holhoojan vapauttaminen tehtävästään – virkaholhooja, KKO 1997:126, 8.9.1997 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Vajaavaltainen – uskottu mies – konkurssi, KKO 1991:147, 4.7.1991 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Vajaavaltainen – perinnönjako – lupa-asia, KKO 1989:55, 28.4.1989 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Vajaavaltainen – lupa-asia – kiinteistön kauppa, KKO 1988:88, 29.9.1988 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Vajaavaltainen – uskottu mies – lahja, KKO 1988:88, 10.6.1988 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Vajaavaltainen – lahja – lupa-asia, KKO 1986-II-26, 4.3.1986 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Uskottu mies – vajaavaltainen – testamentti, KKO 1985-II-149, 4.10.1985 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Vajaavaltainen – uskottu mies – ulosotto, KKO 1985-II-96, 10.6.1985 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Vajaavaltainen – lahja, KKO 1985-II-18, 18.2.1985 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Vajaavaltainen – kiinteistön kauppa – lupa-asia, KKO 1984-II-157, 3.10.1984 \(Finlex, ennakko\)](#)

[Vajaavaltainen – konkurssi – uskottu mies, KKO 1982-II-45, 21.4.1982 \(Finlex, ennakko\)](#)

KKO 8.9.2011

Diaarinumero: R2010/513

Esittelypäivä: 26.5.2011

Antopäivä: 8.9.2011

Taltio: 1911

Asian huolto - rikosasia

Asianomistaja oli saanut liikenneonnettomuudessa aivovamman. Rikoksen esitutkintaa varten hänelle ei ollut määrätty edunvalvojaa. Kysymys siitä, oliko asianomistajan isällä asiainhuollon periaatteiden mukaan oikeus esittää pojan puolesta syyttämispyyntö vammantuottamuksesta. (Ään.)

KK 18 luku 10 §

Asian käsittely alemmissa oikeuksissa

Vaasan käräjäoikeuden tuomio 13.2.2008

A vaati valituksessaan, että syyte vammantuottamuksesta jätetään tutkimatta ja että hänet vapautetaan rangaistuksesta tältä osin. B oli ilmoittanut häntä esitutkinnassa 18.7.2007 kuultaessa, ettei hänellä ollut vaatimuksia ketään kohtaan. B:n isällä ei ollut ollut oikeutta esitutkinnassa 18.9.2007 käyttää poikansa puolesta asianomistajan puhevaltaa.

Käräjäoikeus totesi, että poliisitutkinnassa syyskuussa 2007 eli sen jälkeen kun B:n vamma oli pahentunut, B:n puolesta puhevaltaa oli käyttänyt hänen isänsä. Käräjäoikeus hyväksyi tämän puhevallan käyttämisen. B:n isän vaadittua asiassa rangaistusta syyttäjällä oli syyteoikeus vammantuottamuksesta.

Asian ovat ratkaisseet käräjätuomari Ilkka Ylönen ja lautamiehet.

Vaasan hovioikeuden tuomio 27.11.2008

A vaati valituksessaan, että syyte vammantuottamuksesta jätetään tutkimatta ja että hänet vapautetaan rangaistuksesta tältä osin. B oli ilmoittanut häntä esitutkinnassa 18.7.2007 kuultaessa, ettei hänellä ollut vaatimuksia ketään kohtaan. B:n isällä ei ollut ollut oikeutta esitutkinnassa 18.9.2007 käyttää poikansa puolesta asianomistajan puhevaltaa.

Hovioikeus totesi, että B:tä ei ollut esitutkinnassa kuulusteltu asiassa henkilökohtaisesti asianomistajana, vaan häntä oli kuulusteltu 18.7.2007 syylliseksi epäiltynä törkeästä rattijuopumuksesta ynnä muista rikoksista. Tätä kuulustelua ei voitu pitää asianomistajakuulusteluna, eikä B:n ilmoitukselle, ettei hänellä ollut ketään kohtaan mitään vaatimuksia, voitu antaa merkitystä. B:n asianomistajakuulustelu oli esitutkinnassa toteutettu siten, että hänen edustajanaan/asiamiehenään oli 18.9.2007 kuulusteltu hänen isäänsä.

Hovioikeus katsoi, että epikriisiin 11.9.2007 merkityn B:n statuksen perusteella häntä ei olisi todennäköisesti voitu tuon hetkessä tilanteessa kuulla.

B:lle ei ollut missään vaiheessa määrätty uskottua miestä. B on syntynyt vuonna 1972 eli tapahtuma-aikaan hän oli 35-vuotias. Hovioikeus katsoi, että vaikka B todennäköisesti vielä 18.9.2007 oli ollut siinä kunnossa, ettei häntä olisi voinut kuulustella asianomistajana esitutkinnassa, ei hänen isänsä ilman edunvalvojamääräystä olisi saanut edustaa häntä (esitutkintalaki 22 § 1 momentti).

Asiassa ei ollut selvitetty sitä, oliko B edunvalvojan tarpeessa. Tämä olisi tullut selvittää jo esitutkinnassa tai syyttäjän toimesta, kun B:n isä oli 18.9.2007 ilmoittanut esitutkinnassa edustavansa poikaansa, joka ei pystynyt vammojensa takia suoriutumaan kuulustelusta. Tarvittaessa olisi tullut ryhtyä toimenpiteisiin edunvalvojan määräämiseksi B:lle (esitutkintalaki 10 § 2 momentti). Viimeistään kärjäoikeuden olisi tullut tehdä tämä eikä 20.12.2007 toimittaa B:lle itselleen pyyntöä kirjallisen vaatimuksen esittämiseksi, koska esitutkinnassa otetun kannan mukaan B ei kyennyt käyttämään asiassa puhevaltaansa.

Asiassa oli tapahtunut oikeudenkäyntivirhe, koska B:tä ei ollut asianmukaisesti kuultu.

Hovioikeus kumosi kärjäoikeuden tuomion vammantuottamusta koskevan syytekohdan ja yhteisen vankeusrangaistuksen osalta ja palautti asian Vaasan kärjäoikeuteen.

Asian ovat ratkaisseet hovioikeuden jäsenet Raija Liljenfeldt, Seppo Männikkö ja Kari-Matti Kauppila.

Palauttamisen jälkeinen asian käsittely alemmissa oikeuksissa

Vaasan kärjäoikeuden tuomio 26.11.2009

Kärjäoikeus totesi, että se oli päätöksellään 7.8.2009 määrännyt B:n edunvalvojaksi oikeudenkäyntiä varten julkisen oikeusavustajan. B oli edunvalvojansa edustamana esittänyt rangaistusvaatimuksen A:lle 5.11.2009 kärjäoikeudelle saapuneessa kirjelmässä.

Kärjäoikeus totesi, että syyte asiassa oli nostettu 10.12.2007, ja haaste oli alun perin annettu A:lle tiedoksi 7.2.2008. Asian käsittelyssä tapahtuneiden muutosten johdosta asia ei ollut vanhentunut. Hovioikeuden ratkaisussa ei ollut ollut kysymys syytteen lopullisesta tutkimatta jättämisestä. Asianomistajan syyteoikeus ei vanhentunut.

Syytteen teonkuvauksessa tarkoitettu liikenneturvallisuuden vaarantaminen oli lainvoimaisesti ratkaistu. Muiltakaan osin syytteen teonkuvausta ei sinänsä ollut riitautettu. Lääkärintodistuksesta ilmenivät B:n vammat, jotka osaltaan tukivat syytettä.

Kärjäoikeus tuomitsi A:n vammantuottamuksesta ja hänen syykseen 13.2.2008 luetuista teoista yhteiseen 60 päivän vankeusrangaistukseen.

Asian on ratkaissut kärjätuomari Anna-Maria Sjöblom.

Vaasan hovioikeuden tuomio 4.6.2010

A vaati valituksessaan, että syyte vammantuottamuksesta hylätään.

Hovioikeus totesi, että rikoslain 21 luvun 16 §:n mukaan virallinen syyttäjä ei saanut nostaa syytettä vammantuottamuksesta, ellei asianomistaja ilmoittanut rikosta syytteeseen pantavaksi. Saman lain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus vanheni, jollei syytettä ollut nostettu kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus oli enintään vuosi vankeutta tai sakkoa.

A oli katsonut, että syyteoikeus asiassa oli vanhentunut sen vuoksi, että B oli edunvalvojansa edustamana esittänyt rangaistusvaatimuksensa vasta 5.11.2009 päivätyssä käräjäoikeudelle toimitetussa kirjelmässä, jolloin kahden vuoden vanhentumisaika 17.7.2007 tapahtuneesta teosta oli jo kulunut umpeen.

Asiakirjoista saadun selvityksen mukaan B oli kuitenkin esittänyt rangaistusvaatimuksensa esitutkinnassa 18.9.2007. Tuolloin häntä oli edustanut hänen isänsä, joka oli toimitetussa puhelinkuulustelussa ilmoittanut vaativansa onnettomuudessa vammautuneen poikansa edustajana lain mukaista rangaistusta kyseisen auton kuljettajalle liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja vammantuottamuksesta.

Hovioikeus totesi, että syyttämispyyntöä ei ollut laissa säännelty. Asianomistaja voi esittää pyynnön suullisesti tai kirjallisesti ja hän voi lähettää sen postitse viranomaiselle, joka oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 5 §:n mukaan oli sen paikkakunnan virallinen syyttäjä tai poliisi, jonka toimialueella syyte rikoksesta saatiin nostaa. Syyttämispyyntö voitiin tehdä myös asiamiehen välityksellä, kuten esitutkintalain 22 §:n 2 momentin säännöksestä ilmeni. Käsiteltävässä tapauksessa poliisin tutkittavana oli ollut liikenteen vaarantamista koskeva asia, jossa rikoksen tekotapa, rikoksen tekijä ja teon seuraukset olivat olleet selvillä silloin, kun B:tä oli kuultu esitutkinnassa asianomistajana. Tällaisessa tilanteessa B:n isällä oli asemansa perusteella ollut oikeus edustaa onnettomuudessa vammautunutta poikaansa ja esittää syyttämispyyntöä asiassa. B:n isällä oli vallinneissa olosuhteissa ollut tilannevaltuutus poikansa asioiden hoitamiseen. Näin ollen syyteoikeus asiassa ei ollut vanhentunut.

Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomion lopputulosta.

Asian ovat ratkaisseet hovioikeuden jäsenet Pirjo Latvala, Jukka Mäkelä ja Petteri Korhonen.

Muutoksenhaku korkeimmassa oikeudessa

A:lle myönnettiin valituslupa.

Valituksessaan A vaati, että syyte vammantuottamuksesta hylätään vanhentuneena ja että hänet vapautetaan tältä osin rangaistuksesta.

Virallinen syyttäjä vastasi valitukseen vaatien sen hylkäämistä.

B ilmoitti vastauksessaan, ettei hänellä ollut asiassa lausuttavaa.

Korkeimman oikeuden ratkaisu

Perustelut

Kysymyksenasettelu

1. B on ollut 17.7.2007 matkustajana A:n kuljettamassa henkilöautossa, ja ojaanajon seurauksena lyönyt päänsä tuulilasiin. B:tä on asian esitutkinnassa kuultu ensin 18.7.2007 rikoksesta epäiltynä. Tuolloin hän on ilmoittanut, ettei hänellä ollut asiassa rangaistus- tai korvausvaatimuksia.

2. Noin kahden viikon kuluttua onnettomuudesta B:n tila on huonontunut merkittävästi, ja hänellä on todettu aivovamma. Hänen asemansa esitutkinnassa on muuttunut asianomistajaksi. Poliisi on kuullut B:n isää puhelimitse 18.9.2007. B:n isä on tällöin ilmoittanut edustavansa vaikeasti vammautunutta poikaansa, koska tämä ei pystynyt vammansa vuoksi suoriutumaan kuulustelusta. B:n isä on ilmoittanut vaativansa kyseisen auton kuljettajalle rangaistusta liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja vammantuottamuksesta.

3. Asia on tullut Vaasan kärjäoikeudessa vireille 10.12.2007, ja haaste on annettu A:lle tiedoksi 7.2.2008. Kärjäoikeus on virallisen syyttäjän syyteestä tuomiollaan 13.2.2008 katsonut A:n syyllistyneen asiassa liikenneturvallisuuden vaarantamiseen ja vammantuottamukseen. Vaasan hovioikeus on päätöksellään 27.11.2008 kumonnut kärjäoikeuden tuomion vammantuottamuksen ja yhteisen vankeusrangaistuksen osalta ja palauttanut asian näiltä osin kärjäoikeuteen katsoen, että B:tä ei ollut asianmukaisesti kuultu kärjäoikeudessa.

4. Vaasan kärjäoikeus on päätöksellään 7.8.2009 määrännyt oikeudenkäyntiä varten B:lle edunvalvojan, joka on 5.11.2009 ilmoittanut vaativansa asiassa rangaistusta syyttäjän esittämän rangaistusvaatimuksen mukaisesti. Tuomiollaan 26.11.2009 kärjäoikeus on tuominnut A:n syytteen mukaisesti vammantuottamuksesta. Vaasan hovioikeus ei ole tuomiollaan 4.6.2010 muuttanut kärjäoikeuden tuomion lopputulosta.

5. A:n valituksen johdosta Korkeimmassa oikeudessa on kysymys siitä, oliko B esitutkinnassa sitovasti luopunut syyteoikeudestaan ja onko vammantuottamusta koskeva rikos asianmukaisesti ilmoitettu syyteeseen pantavaksi ennen syyteoikeuden vanhentumista.

Sovellettavat säännökset

6. Rikoslain 21 luvun 16 §:n mukaan virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä vammantuottamuksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut rikosta syyteeseen pantavaksi. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 4 §:stä ilmenee, että 18 vuotta täyttäneen vajaanvaltaisen puolesta syyttämispyyntöön henkilöön kohdistuneesta rikoksesta tekee tämän edunvalvoja tai muu laillinen edustaja, jollei vajaanvaltainen itse ilmeisesti kykene ymmärtämään asian merkitystä. Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 4 a §:n mukaan tuomioistuimien voi määrätä asianosaiselle edunvalvojan oikeudenkäyntiä varten, jos asianosainen on sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemätön valvomaan etuaan oikeudenkäynnissä.

7. Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdasta ja 2 §:n 1 momentista seuraa, että syyteoikeus vammantuottamuksesta vanhenee, jollei syytettä ole nostettu kahdessa vuodessa rikoksen tekopäivästä tai rikoksen tunnusmerkistössä edellytetyn seurauksen ilmenemispäivästä.

Väitetty syyteoikeudesta luopuminen

8. A on esittänyt, että B oli kuulustelussaan 18.7.2007 syylliseksi epäiltynä sitovasti luopunut syyteoikeudestaan. Korkein oikeus toteaa, että B:n syylliseksi epäiltynä antama lausuma, jonka mukaan hänellä ei ollut asiassa vaatimuksia, ei ole merkinnyt, että hän olisi asianomistajana

luopunut syyteoikeudestaan. B:lle rikoksen johdosta aiheutuneiden vammojen vakavuus on sitä paitsi ilmennyt vasta hänen henkilökohtaisen kuulemisensa jälkeen.

Syyttämispyyntöön asianmukaisuus

9. A on katsonut, että B:n isällä ei ole ollut oikeutta esittää syyttämispyyntöä poikansa puolesta. Hovioikeus on 4.6.2010 katsonut, että B:n isällä on ollut asemansa perusteella oikeus edustaa vammautunutta poikaansa ja esittää syyttämispyyntö asiassa niin sanotun tilannevaltuutuksen nojalla.

10. Hovioikeuden tavoin Korkein oikeus katsoo, että B:n isällä on ollut oikeus esittää syyttämispyyntö asiassa. Tämä oikeus ei kuitenkaan ole perustunut hovioikeuden mainitsemaan tilannevaltuutukseen, vaan asiainhuoltoon (negotiorum gestio).

11. Asiainhuollolla tarkoitetaan toimimista toisen puolesta ilman nimenomaista valtuutusta tai muuta toimeksiantoa, ilman suoraan lain perusteella syntynyttä lakimääräisen edustajan asemaa ja ilman tuomioistuimen tehtävään antamaa määräystä. Asiainhuolto tulee kysymykseen tilanteissa, joissa asianomainen on itse estynyt etujaan valvomasta ja joissa valtuutettua tai määrättyä edustajaa ei ole.

12. Suomen lainsäädännössä on asiainhuoltoon perustuva sääntely omaksuttu kauppakaaren 18 luvun 10 §:ssä. Säännös on kirjoitettu kauppakaaren alkuperäiseen, yksittäisiä tilanteita koskevaan tapaan, eikä se rajoita asiainhuollon soveltamista muissakin sellaisissa tapauksissa, joissa asiainhuollon edellytykset ja tarkoitukset täyttyvät. Asiainhuoltoa voidaan soveltaa esimerkiksi sellaisiin yksityisoikeudellisiin yksipuolisiin oikeustoimiin kuin velan vanhentumisen katkaisemiseen tai irtisanomiseen.

13. B:n terveydentilaa on käräjäoikeuden tuomiossa 13.2.2008 kuvattu toteamalla lääkärintodistuksesta ilmenevän, että vammaa ei aluksi ollut pidetty vakavana, mutta myöhemmin se oli pahentunut voimakkaasti, jopa niin, että B itse ei ollut pystynyt käyttämään puhevaltaa. Hovioikeuden tuomiossa 4.6.2010 on todettu B:n saaneen aivovamman, jonka johdosta hänet on luokiteltu vaikeavammaiseksi.

14. Korkein oikeus katsoo, että kun poliisiviranomainen esitutkintaa suorittaessaan on 18.9.2007 kuullut puhelimitse B:n isää asianomistajan edustajana, on B ollut liikenneonnettomuudessa saamiensa vammojen vuoksi estynyt hoitamasta omia asioitaan. B:n isän toiminta poikansa etujen valvomiseksi on ollut välttämätöntä. B:n isän tuolloin vaadittua kyseisen auton kuljettajalle rangaistusta liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja vammantuottamuksesta ei syyteoikeus asiassa ole vanhentunut.

Tuomiolauselmä

Hovioikeuden tuomion lopputulosta ei muuteta.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset Mikko Tulokas, Pasi Aarnio, Ilkka Rautio (eri mieltä), Timo Esko ja Jukka Sippo (eri mieltä). Esittelijä Sari Ruokojärvi (mietintö).

Esittelijän mietintö ja eri mieltä olevien jäsenten lausunnot

Vanhempi oikeussihteeri Sari Ruokojärvi: Esittelijän mietintö oli perustelujen kohtien 1 - 9 osalta Korkeimman oikeuden tuomion mukainen. Muilta osin mietinnössä esitettiin, että Korkein oikeus lausuisi seuraavan.

Asiassa esitetyn selvityksen mukaan B on saamiensa vammojen vuoksi ollut kykenemätön valvomaan etuaan asiassa siitä lähtien, kun hänen kuulemisensa asianomistajana on tullut esitutkinnassa ajankohtaiseksi. B:n isällä ei kuitenkaan ole pelkästään tällä ja isän asemansa perusteella ollut lakiin perustuvaa oikeutta edustaa täysi-ikäistä poikaansa asiassa. Hovioikeuden mainitsemat, laissa sääntelemätöntä niin sanottua tilannevaltuutusta koskevat periaatteet eivät myöskään sovellu nyt kysymyksessä olleeseen tilanteeseen.

Kauppakaaren 18 luvun 10 §:ssä säädetään niin sanotusta asiainhuollosta (negotium gestio). Sen mukaan jos jonkun poissa ollessa tapahtuu jotakin, johon hän ei ole voinut asiasta määrätä, niin saa hänen sukulaisensa tai ystävänsä kantaa ja vastata hänen puolestaan, pantuansa, jos vaaditaan, takauksen siitä, että poissa oleva tyytyy siihen, mitä hän on tehnyt. Säännös ilmentää vanhaa siviilioikeudellista periaatetta, jonka nojalla kiireellisiä toimenpiteitä vaativissa tilanteissa - esimerkiksi jonkin määrääjän umpeutumisen uhatessa poissa olevan oikeusturvaa - voidaan oikeudenmenetyksen välttämiseksi toimia toisen puolesta ilman valtuutusta tai muuta toimeksiantoa. Oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa tämän siviilioikeudellisen periaatteen käyttö onkin tavattu säännönmukaisesti liittää äkillisesti ilmenneisiin kiireellisiin tilanteisiin, joissa laillisen edustajan hankkimiseen ei ole aikaa tai mahdollisuutta.

B:n asianomistajan asemaan liittyneiden vaatimusten selvittämisessä ei ole ollut kysymys sellaisesta tilanteesta, jossa olisi ollut tarvetta tai perusteita turvautua edellä mainittuihin siviilioikeudellisiin asiainhuoltoon koskeviin periaatteisiin. Syyteoikeuden vanhentuminen ei ole ollut uhkaamassa esitutkinnassa eikä vielä käräjäoikeus- tai hovioikeusvaiheessakaan. B:n isä ei siten ole voinut myöskään asiainhuoltoon koskevien periaatteiden nojalla edustaa B:tä esitutkinnassa ja esittää syyttämispyyntöä.

Sen sijaan etuaan valvomaan kykenemättömän täysi-ikäisen asianomistajan edustaminen rikosoikeudenkäynnissä ja sitä edeltävässä esitutkinnassa on Korkeimman oikeuden tuomion kohdasta 6 ilmenevin tavoin tarkoitettu järjestettäväksi niin, että hänen eduistaan huolehtimaan määrätään tarvittaessa edunvalvoja. Näin ollen edunvalvojan määräämisestä B:lle olisi tullut huolehtia jo esitutkinnassa tai viimeistään asian tultua käräjäoikeuden käsiteltäväksi. B:lle onkin lopulta määrätty edunvalvoja, mutta vasta hovioikeuden kiinnitettyä huomiota edunvalvojan määräämisen tarpeeseen ja palautettua asian tämän vuoksi käräjäoikeuteen. Edunvalvoja on kuitenkin esittänyt rangaistusvaatimuksen vasta 5.11.2009, jolloin syyteoikeus 17.7.2007 tehdystä vammantuottamuksesta oli jo vanhentunut.

Vammantuottamusta koskevan syytteen nostamisen ja tutkimisen edellytyksenä on ollut asianomistajan asianmukainen syyttämispyyntö. Puute tässä suhteessa on merkinnyt puutetta syyttäjän puhevallassa, joka ei ole ollut korjattavissa enää sen jälkeen, kun oikeus syyttää rikoksesta on vanhentunut. Näin ollen syyte vammantuottamuksesta on hylättävä vanhentuneena.

Johtopäätökset

Hovioikeuden tuomiota muutettaneen siten, että syyte vammantuottamuksesta 17.7.2007 (syytekohta 10) hylätään. A tuomittaneen hänen syykseen jäävien syytekohtien 4, 5, 8, 9, 11 ja 13-17 osalta yhteiseen 40 päivän vankeusrangaistukseen.

Oikeusneuvos Sippo: Hyväksyn mietinnön.

Oikeusneuvos Rautio: Olen samaa mieltä kuin oikeusneuvos Sippo.

KKO 29.8.2007

Antopäivä 29.8.2007

Diaarinro S2006/939

Nro 1743

ESTEELLISYYS-VELAN VANHENTUMINEN-ULOSOTTO

Muutoksenhaku korkeimmassa oikeudessa

Valituksessaan B, C ja D ovat vaatineet, että hovioikeuden tuomio kumotaan ja että vahvistetaan, että kanteessa tarkoitetut maksamismääräykset 1 - 4 eivät ole vanhentuneet miltyään osin. Toissijaisesti on vaadittu vahvistettavaksi, etteivät maksamismääräykset ole vanhentuneet siltä osin, kuin C ja D ovat velkojina maksamismääräyksissä. Joka tapauksessa valittajat tulee oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 a ja 8 b §:ien nojalla vapauttaa korvaamasta kuolinpesän oikeudenkäyntikuluja.

Vielä B, C ja D ovat vaatineet kuolinpesän velvoittamista korvaamaan heidän oikeudenkäyntikulunsa korkoineen, käräjäoikeudessa 5 610,76 eurolla, hovioikeudessa 894,20 eurolla ja Korkeimmassa oikeudessa 936 eurolla.

Kuolinpesä on vastannut valitukseen, pyytänyt sen hylkäämistä ja vaatinut vastauskulujensa korvaamista 634,40 eurolla korkoineen.

KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISU

Perustelut

1. Kysymys on siitä, onko ulosmittaus katkaissut saamisen vanhentumisen määräajasta velkomisasiossa sekä julkisesta haasteesta velkojille annetun asetuksen (32/1868, jäljempänä vanhentumisasetus) mukaan tilanteessa, jossa velallinen oli holhouksenalainen ja yhtenä velkojana sekä muiden velkojien asiamiehenä oli hänen holhoojansa, joka samalla edusti ulosmittaustilaisuudessa velallista.
2. Vanhentumisasetuksen mukaan vanhentumisen katkaisemisen päämuodot ovat velasta muistuttaminen, velan tunnustaminen sekä oikeudellisten tai täytäntöönpanotoimenpiteiden käynnistäminen velallista vastaan. Lähtökohtana on siten, että kysymys veloitteen voimassaolon jatkumisesta tai raukeamisesta tulee osapuolten välillä käsitellyksi.
3. Holhouslain (34/1898) 35 §:n 2 momentin mukaan holhooja ei saa edustaa vajaavaltaista oikeustoimessa, jonka toisena osapuolena on holhooja itse tai joku, jota holhooja edustaa. Kiellosta voidaan tietyin edellytyksin poiketa. Arvioinnissa on mahdollista soveltuvin osin tukeutua niissä tilanteissa sovellettaviin periaatteisiin, joissa edustaja on päämiehensä puolesta tekemässään sopimuksessa itse toisena osapuolena (itsekontrahointi).

4. Nyt ei ole kysymys velan tunnustamisesta, maksusopimuksen tekemisestä tai muustakaan holhottavan puolesta annettavaa tahdonilmaisua edellyttävästä oikeustoimesta. Saatavan vanhentumisen katkaiseva vaikutus liittyy suoraan lain nojalla virkavastuulla suoritettavaan täytäntöönpanotoimeen, saatavan ulosmittaukseen, jonka sisällöstä ja oikeusvaikutuksista on laissa säädetty.

5. Näissä olosuhteissa ja kun kysymys on lainvoimaisesta riidattomasta saatavasta eikä ulosmittausta kuolinpesän väittämällä perusteilla voida pitää mitättömänä, ulosmittauksen, jossa holhooja on ollut saapuvilla, on katsottava katkaiseen vanhentumisen. B, C ja D julkisen haasteen johdosta valvomat käräjäoikeuden tuomion 1 - 4 kohdissa tarkoitetut saatavat eivät siten ole vanhentuneet. Näin ollen kanne on perusteeton.

Tuomiolauselma

Hovioikeuden ja käräjäoikeuden tuomiot kumotaan ja kanne hylätään.

A:n kuolinpesä veloitetaan korvaamaan B:n, C:n ja D:n oikeudenkäyntikulut käräjäoikeudessa 5 610,76 eurolla, hovioikeudessa 894,20 eurolla ja Korkeimmassa oikeudessa 936 eurolla. Tuomituille kuluille on maksettava korkoa korkolain 4 §:n 1 momentin mukaan siitä lukien, kun kuukausi on kulunut Korkeimman oikeuden tuomion antopäivästä.

Tätä kaikki asianomaiset noudattakoot.

KORKEIN OIKEUS

Kari Raulos, Mikko Tulokas, Mikael Krogerus, Pasi Aarnio, Ilkka Rautio, Anna-Liisa Hyvärinen

Liite

VAASAN HOVIOIKEUS 29.9.2006

Antamispäivä 29.9.2006

Diaarinro S 051709

Taltio 1316

VAATIMUKSET HOVIOIKEUDESSA

B, C ja D ovat kukin omalta osaltaan vaatineet, että kärjäoikeuden tuomio kumotaan ja hovioikeus vahvistaa, etteivät kärjäoikeuden tuomion kohdissa 1-4 ilmenevät saatavat ole miltään osin vanhentuneita. Lisäksi he ovat vaatineet, että heidät joka tapauksessa vapautetaan tuomitusta oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudesta oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 a ja 8 b §:ien nojalla. Vielä he ovat vaatineet, että A:n kuolinpesä (kuolinpesä) velvoitetaan korvaamaan heidän oikeudenkäyntikulunsa kärjäoikeudesta 5.610,76 eurolla ja hovi oikeudesta 894,20 eurolla laillisine korkoineen.

Vaatimusten perusteet

Vuoden 1997 ulosmittauksen merkitys

Asian ratkaisemisen kannalta ei ole merkitystä sillä, kuka on toimittanut maksamismääräykset lähetin tavoin ulosottomiehelle. B on ulosottotilaisuudessa edustanut yksin holhottiaan eli A:ta. Hän ei ole edustanut velkojia eli itseään ja sisariaan, eikä ainakaan C:tä ja D:tä. Pelkästään se seikka, että B:llä on ollut saatavaa holhotiltaan, ei tee häntä esteelliseksi edustamaan A:ta tilanteessa, jossa joku muu haluaa katkaista saatavansa vanhentumisen. Saatavan vanhentuminen on siten katkaistu ulosmittauksessa ainakin C:n ja D:n saatavien osalta.

Holhoojan ja holhotin välinen saatava

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että holhoojan ja holhotin välinen saatava ei holhoustoimen kestäessä vanhene. Kyseinen oikeusohje on voimassa olevaa oikeutta. Saatavan vanhentuminen on siten pysähtynyt siksi ajaksi, kun velkoja on ollut velallisen holhoojana.

Velasta muistuttaminen

Kärjäoikeus on virheellisesti katsonut, ettei velasta muistuttaminen olisi ollut mahdollista sen vuoksi, että holhoojalla on itselläänkin ollut saatava holhotilta. Holhooja voi siitä huolimatta, että hänellä itsellään on saatava holhotilta, toimia tämän edustajana kaikissa niissä tilanteissa, jotka eivät koske häntä itseään.

Velasta muistuttamista koskeva näyttö on kiistaton. Todistaja E on vahvistanut, että B:lle on toistuvasti muistutettu A:n velasta ja siitä, että velka tulisi suorittaa. Myös B:n mukaan hänelle oli tehty vuosittain muistutuksia velasta. Kun muistuttajina ovat olleet C:n ja D:n velasta, jossa he ovat velkojia, B:lle tehdyt muistutukset ovat tapahtuneet pätevästi. Erityisesti tämä koskee tilanteita, joissa velkojana on ollut yksin C. Hänen muistutuksensa eivät ole olleet oikeudellisesti pätemättömiä vain sen vuoksi, että B:llä itselläänkin on ollut saatava A:lta.

Velallisen reagoitivelvollisuus

A on kuollut 1.1.2003. Kuolinpesän pesänselvittäjäksi on määrätty asianajaja K, joka on saanut tiedon kyseessä olevista maksamismääräyksistä ja vanhentumisen katkaisemistoimenpiteestä viimeistään kanteen vireilletulopäivänä 14.10.2004. Vuoden 1997 ulosmittaus on saanut lainvoiman ja saatavien vanhentuminen on katkaistu tällä toimenpiteellä. Suoritettu ulosmittaus on katkaissut saatavien vanhentumisen, vaikka siinä olisi tapahtunut virhekin.

Vastaus

Vaatimukset

Kuolinpesä on vaatinut, että valitus hylätään ja B, C ja D velvoitetaan korvaamaan sen oikeudenkäyntikulut hovioikeudesta 317,20 eurolla laillisine korkoineen.

Vuoden 1997 ulosmittauksen merkitys

Velallissuhteessa vallitsee kaksiasianosaissuhde velkojan ja velallisen välillä. Olennaista asiassa on se, onko velallinen ollut laillisesti edustettuna ulosmittaustilanteessa. Koska B on ollut velkoja, hän ei ole voimassa olleen holhouslain 35 §:n 2 momentin mukaan voinut edustaa samassa tilaisuudessa velallista eli holhottavaa. Koska B on ollut omassa asiassaan estynyt edustamasta velallista, hän ei ole myöskään voinut toimia velallisen edustajana sisartensa saamia koskevassa asiassa.

B:llä on ollut ulosmittaustilanteessa intressien vastakkaisuus itsensä ja päämiehensä välillä. Sama vastakkaisuus on ollut sisarusten saatavien osalta. B ei ole pystynyt puolueettomasti arvioimaan sisarustensa saatavien oikeellisuutta ja vanhentumisen katkaisemisen asianmukaisuutta, koska hänellä itsellään on ollut vastaava saatava holhotilta. Yksi saatavista on ollut jopa yhteinen sisarten kanssa. B on ollut esteellinen edustamaan A:ta ulosmittauksessa.

Saatavan vanhentumisen pysähtyminen

Vuonna 1997 saatavan vanhentumista sääteli vanhentumisasetus, jonka mukaan velallista oli muistutettava saatavasta todistettavasti 10 vuoden välein. Oikeustieteessä on pohdittu tilannetta, jolloin saatavan vanhentumisen katkaiseminen on käynyt mahdottomaksi, eli lähinnä tilannetta, jossa velallisesta on tullut holhooja. Tällöin on katsottu, että velallinen ei voi vapautua velastaan laiminlyömällä hänelle kuuluvan tehtävän katkaista saatavan vanhentuminen. Oikeustieteessä ei ole yksiselitteisesti katsottu, että saatavan vanhentuminen pysähtyy holhouksen ajaksi holhoojan ollessa velkoja. Muun muassa Rekola on katsonut, että vanhentuminen pysähtyy vain, mikäli velkoja ei voi käyttää muita laillisia keinoja oikeutensa turvaamiseksi. B olisi holhoojana ja velkojana voinut hakea uskotun miehen määräämistä A:lle saatavan vanhentumisen katkaisemiseksi. Asiassa ei siten ole tarvetta tukeutua oikeuskirjallisuuden laista poikkeavaan kantaan.

Velasta muistuttaminen

B ei ole voinut pätevästi ottaa vastaan sisartensa huomautuksia velan vanhentumisen katkaisemisesta sen vuoksi, että hänellä on ollut selvä intressien vastakkaisuus itsensä ja holhotin välillä.

Velallisen reagoitivelvollisuus

Valittajat ovat vedonneet siihen, että ulosmittausvalituksen määräaika tässä asiassa on kulunut umpeen. Kysymyksessä ei kuitenkaan ole ulosmittausvalitus, vaan lähinnä holhouslakiin perustuva kanne.

HOVIOIKEUDEN RATKAISU

Perustelut

Pääasia

Hovioikeus on tutkinut käräjäoikeuden tuomion oikeellisuuden. Aihetta tuomion muuttamiseen ei ole ilmennyt.

Oikeudenkäyntikulut käräjäoikeudesta

Hovioikeus katsoo, ettei hävinneen osapuolen oikeudenkäyntikulujen korvaamisvelvollisuutta ole syytä oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 a §:n tai 8 b §:n perusteella alentaa tai poistaa.

Oikeudenkäyntikulut hovioikeudesta

B, C ja D häviävät asian, joten he ovat velvollisia korvaamaan kuolinpesän kohtuulliset oikeudenkäyntikulut hovioikeudesta.

Tuomiolauselma

Valitus hylätään. Käräjäoikeuden tuomiota ei muuteta.

B, C ja D velvoitetaan yhteisvastuullisesti suorittamaan A:n kuolinpesälle oikeudenkäyntikulujen korvauksena hovi oikeudesta 317,20 euroa korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisine viivästyskorkeineen siitä lukien, kun kuukausi on kulunut hovioikeuden tuomion antamispäivästä.

Liite

KOKKOLAN KÄRÄJÄOIKEUS 8.4.2005

Antopäivä 8.4.2005

Diaarinro 04/1510

Taltio 633

Tausta

A on julistettu holhottavaksi 1987 ja hänen holhoojaksi on määrätty hänen sisarensa B, joka toimi holhoojana/edunvalvojana vuoteen 2001. Tällöin B vapautettiin maistraatin hakemuksesta edunvalvojan tehtävästä holhoustileissä esiintyneiden epäselvyyksien vuoksi ja siksi, että B vastoin ohjeita siirsi A:n varoja omalle tililleen.

A kuoli 1.1.2003 ja kuolinpesän osakkaiden hakemuksesta kuolinpesän pesänselvittäjäksi ja -jakajaksi määrättiin asianajaja K. Koska edunvalvonnan lopputilityksestä ei voinut varmuudella sanoa, mitä velkoja A:lla oli, pesänselvittäjä haki käräjäoikeudelta julkisen haasteen. Siinä saataviaan valvoivat ainoastaan tämän jutun vastaajat.

Valvonta julkisessa haasteessa

1. B, C ja D: maksamismääräys $5.047,57 + 11 \% + 79,05$
2. C: maksamismääräys $6.744,34 + 11,5 \% + 89,14$
3. C: maksamismääräys $3.363,76 + 5 \% + 60,55$
4. B: maksamismääräys $6.845,25 + 11,5 \% + 89,14$
5. B: rantakaavan lunastusmaksu $1.158,81 + \% 4,1 \text{ §}$
6. B: velallisen puolesta maksettu arvonlisäverovelka $3.505,04 + \% 4,1 \text{ §}$
7. B: isojakoon liittyvä velka $3.363,76 + \% 4,1 \text{ §}$
8. B: velka $2.623,73 + \% 4,1 \text{ §}$
9. B: holhoustilien tekeminen ja holhoojana toimiminen 1994-99,6 vuotta $\times 400 (?) = 2.400$
10. B: korvaus hoidosta 2 kuukautta $\times 336 = 672$ ja $50 \times 40 \text{ km}$ eli $2000 \text{ km} \times 0,38 = 760$, yhteensä $1.432 + \% 4,1 \text{ §}$
11. E: matkakorvaus ja työtunnit 3.254,40

Riidan kohde

Asianosaiset ovat sopineet, että tämän jutun yhteydessä ei käsitellä lainkaan valvontojen kohtia 5 - 11. Vastaajat ovat peruuttaneet tässä oikeudenkäynnissä vaatimuksensa niiltä osin. Asianosaiset totesivat, että nuo vaatimukset on sinänsä esitetty ja vanhentuminen katkaistu.

Tämän oikeudenkäynnin kohteena ovat siten vain kohdissa 1 - 4 tarkoitetut maksamismääräykset ja niiden osalta tulee ratkaistavaksi, ovatko saatavat vanhentuneet vai ei.

Kantajen vaatimukset

1. - 4. Maksamismääräykset vanhentuneet
 - maksamismääräykset annettu 1974, 1976 ja 1977
 - velkojina A:n sisarukset
 - vanhentuminen katkaistu ulosmittauksessa 1987

- B yrittänyt katkaista vanhentumisen 1997 toimittamalla maksamismääräykset ulosottomiehelle, joka on ulosmitannut A:n kiinteistön. B on ulosmittauksessa edustanut itseään velkojana, sisariaan asiamiehenä ja holhottavaa velallisenä. Holhouslain 35 § 2 mukaan holhooja ei saanut edustaa holhottavaa oikeustoimessa, jonka toisena osapuolena on holhooja itse tai joku, jota hän edustaa. Oikeustoimi on tehoton A:ta kohtaan, joten maksamismääräykset ovat vanhentuneet 1997. Vanhentumista ei ole muutoinkaan asianmukaisesti katkaistu.

Vastajien vastaus

1. - 4. Maksamismääräykset eivät ole vanhentuneet
- vanhentumisen katkaiseminen ei ole oikeustoimi eikä B mahdollinen jääviyskysymys siten relevantti
 - B:n mahdollinen esteellisyys ulosmittauksessa ei vaikuta ainakaan C ja D osalta. B on voinut ulosmittauksessa, jossa C ja D eivät olleet läsnä, edustaa A:ta. B:n lähetin ominaisuudessa toimittanut asiakirjat ulosottoon
 - kun holhooja ja holhotti ovat velkoja ja velallinen, vanhentumisaika ei kulu
 - saatavat ovat holhoustileissä, joten eivät vanhene
 - vuoden 1997 ulosmittaus on katkaissut vanhentumisen
 - jos ulosmittauksessa tapahtunut virhe, olisi pitänyt reagoida saatuaan tiedon (KKO 1962 II 74)
 - saatavat eivät ole vanhentuneet ainakaan C:n ja D:n osalta, koska he ovat johdonmukaisesti vaatineet saataviaan ja B on voinut holhoojana vastaanottaa muistutuksia velasta.

Riitainen kysymys

Maksamismääräysten vanhentuminen

- vuoden 1997 ulosmittauksen merkitys
- oikeustoimi
- holhoojan esteellisyys
- holhoojan esteellisyyden vaikutus C:n ja D:n asemaan
- saatavien oleminen holhoustileissä
- holhoojan ja holhotin välinen saaminen (vanhentumisen pysähtyminen)
- velasta muistuttaminen ja sen merkitys (C ja D)
- velallisen reagointi velvollisuus saatuaan tiedon ulosmittauksesta.

Oikeuden käyntikulut

Asianosaiset ovat vaatineet oikeudenkäyntikulujensa korvaamista laillisine korkoineen. Kantajan vaatimus on ollut 2.960,40 euroa ja vastajien 5.610,76 euroa. Kantaja on katsonut, että toimenpiteitä ennen haasteen antamista ei tule hyväksyä oikeudenkäyntikuluina.

Vastajien henkilötodistelu

1. B todistelutarkoituksessa
2. C todistelutarkoituksessa
3. D todistelutarkoituksessa
4. E todistajana

Kaikkien teema: velasta muistuttaminen.

Kirjalliset todisteet

Kantaja

1. Todistus saatavien valvonnasta
2. Maksamismääräys 8.3.1977 ulosmittausmerkintöineen

Vastaaja

1. Ilmoitus ulosmittauksesta 3.3.1997
2. Liite ulosmittauspöytäkirjaan 3.3.1997

KÄRÄJÄOIKEUDEN RATKAISUN PERUSTELUT

Vuoden 1997 ulosmittauksen merkitys

Asian vastaajat ovat kaikki kertoneet, että heillä oli jonkinlainen yleistieto siitä, että velka vanhenee kymmenessä vuodessa, ellei vanhentumista katkaista. Sisarusten kesken oli ollut puhetta, että B toimittaa asiakirjat ulosottoon tässä tarkoituksessa. B on kertonut, että hän on henkilökohtaisesti vienyt asiakirjat ulosottomiehelle.

Avustavan ulosottomiehen todistuksessa todetaan seuraavaa: "Ulosottomiehen virkahuoneessa ulosmitattiin 3.3.1997 tämän maksamismääräyksen osoittaman saamisen suorittamiseksi A:n omistama X RN:o X:XXX -niminen tila X kunnan X kylässä. Ulosmittauksessa oli läsnä A:n holhooja B. Oheiseen hakijan peruutukseen viitaten asiakirjat palautetaan."

Vanhentumisen katkaisemisesta säädettiin tuohon aikaan määräajasta velkomisasiossa sekä julkisesta haasteesta velkojille 9.11.1868 annetussa asetuksessa (vanhentumisasetus). Sen ensimmäisen pykälän mukaan jokaisen, jolla on toiselta saatavana rahaa, taikka jotakin muuta, pitää velalliselta sitä vaatia ulos tahi häntä siitä toteennäytettävästi muistuttaa kymmenessä vuodessa sen päivän jälkeen, jona velka tehtiin. Edelleen samassa pykälässä säädetään, että olkoon myös velkoja velvollinen saatavaansa, olkoonpa se ulosmitattu tahi ei, niin kauan kuin se sitten maksamatta on, uudestaan valvomaan, niin kuin nyt sanottu on, jokaisen kymmenennen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona viimeinen valvonta tapahtui. Näin ollen tuomiollakin (tässä tapauksessa maksamismääräyksellä) vahvistettu saatava on valvottava kymmenen vuoden kuluessa.

Säännöksen sanamuodosta ilmenee, että vanhentumisen katkaiseminen ei ole varsinainen kaksipuolinen oikeustoimi, vaan velkojan yksipuolinen ilmoitus riittää, kunhan se tulee velallisen tietoon. Näin on asia katsottu myös oikeuskirjallisuudessa, kuten esimerkiksi teoksessa Halila-Ylöstalo "Saamisen lakkaamisesta" s. 95, jossa todetaan, että katkaisemistoimi on yksipuolinen, saapumismääräinen ja sellainen, että sen ei tarvitse tarkoittaa saamisen sisällön muuttamista.

Yksi vanhentumisen katkaisemisen muoto on ryhtyminen täytäntöönpanotoimenpiteisiin eli ulosmittaukseen. Silloisen ulosottolain 3 luvussa on säännöksiä tuomioiden täytäntöönpanosta. Sen 25 §:n mukaan, jos tappiopuoli ei ole läsnä silloin, kun ulosottomies saapuu tuomion täytäntöönpanoon, tapahtukoon se kuitenkin, mikäli ei 26 §:ssä toisin sanota; kuitenkin on hänen vaimonsa tai talonväkeänsä tai hänen omaisuutensa hoitajaa tai haltijaa kehotettava olemaan toimituksessa läsnä. Ellei heitä ole, annettakoon sana jollekulle läheiselle naapurille, joka tavataan. Jos nämä eivät kutsumuksesta tule, ei se estä täytäntöönpanoa. Tarkoituksena on siten, että ulosmittaus tulee velallisen tietoon ja että hänellä on mahdollisuus siihen reagoida.

Oikeuskäytännössä on katsottu, että velallisen luona suoritettu ulosmittausyritys katkaisee velan vanhentumisen, vaikka velallinen ei ole ollut läsnä ulosmittausyrityksessä (KKO 1963 II 129 ja

1984 14). Sen sijaan oikeuskäytännössä on katsottu, että ulosmittaus ei katkaise vanhentumista, jos se on tehty ulosottomiehen virkahuoneessa, kun velallinen tai hänen edustajansa ei ole ollut paikalla eikä siitä ole myöskään etukäteen velalliselle ilmoitettu (KKO 1984 II 179). Lisäksi tapauksessa KKO 1978 II 106 on todettu, että kun kuitenkin ulosmittaukset oli pöytäkirjojen mukaan toimitettu toimitusmiehen virkahuoneessa noudattamatta näin ulosottolain 3 luvun 25 §:n säännöstä, jonka mukaan, jos velallinen ei ole läsnä, kun ulosottomies saapuu tuomion täytäntöönpanoon, hänen talonväkeensä tai hänen omaisuutensa hoitajaa tai haltijaa on kehotettava olemaan läsnä toimituksessa tahi läheiselle naapurille on annettava tieto toimituksesta, KKO harkitsi oikeaksi kumota kyseiset ulosmittaukset. Edellä olevan perusteella käräjäoikeus katsoo, että ulosottomiehen virkahuoneessa tapahtunut ulosmittaus, jossa toimituksessa velallinen ei ole ollut läsnä, ei katkaise saamisen vanhentumista.

Tässä tapauksessa on selvää, että maksumääräykset oli toimittanut ulosottoon B omasta ja sisartensa C:n ja D:n puolesta. Avustavan ulosottomiehen todistuksessa todetaan, että ulosmittauksessa oli läsnä A:n holhooja B. Asiassa on siten kysymys siitä, onko velallinen A ollut ulosmittaustoimituksessa asianmukaisesti edustettuna siten, että saamisen vanhentuminen olisi katkennut.

Vuonna 1997 voimassa olleen holhouslain 35 §:n 2 momentin mukaan holhooja ei saa edustaa vajaavaltaista oikeustoimessa, jonka toisena osapuolena on holhooja itse tai joku, jota holhooja edustaa. Vaikka ulosmittauksessa ei ole varsinaisesti kysymys oikeustoimesta, niin edellä selostetusta oikeuskäytännöstä ja lainsäädännöstä kuitenkin ilmenee, että siinä vallitsee kaksiasianosaissuhde velkojan ja velallisen välillä. Ulosmittaus tulee toimittaa siten, että velallisen tulee olla läsnä tai sitten ulosmittaus on toimitettava velallisen luona. Saamisen vanhentumisen katkaisemisen kannalta ulosmittaus on toimitettava siten, että toimenpide tulee käytännössä velallisen tietoon tai että se ainakin tehdään hänen luonaan. Kun B on ulosotossa edustanut velkojia eli itseään ja sisariaan, niin hän ei holhouslain mukaan ole voinut siinä edustaa velallista eli holhottiaan. Velallinen ei siten ole ollut asianmukaisesti edustettuna ulosmittauksessa eikä ulosmittaus näin ollen ole katkaissut vanhentumista.

Saatavien oleminen holhoustileissä

Kuten edellä on todettu, vanhentumisen katkaiseminen velkojan toimesta on säädetty vanhentumisasetuksen 1 §:ssä. Sen lisäksi vanhentuminen katkeaa velallisen tunnustamisella. Vanhentumisasetuksen 2 §:n mukaan, jos velallinen on maksanut pääsummaa tahi korkoa, taikka se maksu hänen tietensä on tapahtunut, tahi jos hän muuten toteensaatavasti on tunnustanut velkansa, käyköön se samasta, kuin jos saatavaa hänen luonansa olisi valvottu. Tällä tarkoitetaan sitä, että velallinen tunnustaa velkansa velkojalle. Velkaa koskevat muistiinpanot tai tiedotukset, jotka eivät kohdistu saamamieheen, ei ole tunnustamisen veroinen, kuten esimerkiksi merkintä velallisen omaan kirjanpitoon tai veroilmoitukseen (Halila- Ylöstalo "Saamisen lakkaamisesta" s. 96). Näin ollen se, että velkojana oleva holhooja on merkinnyt saatavat holhoustileihin, ei ole katkaissut vanhentumista, koska tätä merkintää ei ole pidettävä velallisen velkojalle osoittamana velan tunnustamisena.

Holhoojan ja holhotin välinen saaminen (vanhentumisen pysähtyminen)

Vuonna 1997 voimassa ollut lainsäädäntö ei tuntenut saamisen vanhenemisen pysähtymistä. Myöskään nyt voimassa oleva laki velan vanhentumisesta ei tunne sellaista, että velan vanhentuminen ei kuluisi holhotin ja holhoojan välillä holhoussuhteen kestäessä.

Oikeuskirjallisuudessa on pohdittu vanhentumisen pysähtymistä, esimerkiksi teoksessa Rekola: Saamisoikeuden vanhentuminen Suomen lain mukaan on luotu oikeusteoriaa vanhentumisen pysähtymisestä holhoojan ja holhotin välisessä suhteessa. Teoksessa on kiinnitetty huomiota tilanteisiin, joissa vanhentumisen katkaiseminen on käynyt mahdottomaksi eli lähinnä siihen, kun velallisesta on tullut holhooja. Tällöin velkojan eli holhotin olisi mahdotonta katkaista vanhentuminen. Vanhentumisen pysähtymistä on esitetty myös komiteamietinnössä nro 15-1957: Ehdotus laiksi saamisen vanhentumisesta. Tällaista lakia ei kuitenkaan koskaan säädetty. Käräjäoikeus katsoo, että saamisen vanhentumisen katkaiseminen on tullut tapahtua laissa säädettyssä järjestyksessä eikä holhoojan ja holhotin välinen saaminen siten ole pysähtynyt, kun sellaista lainsäädännöstä ei ole ollut olemassa.

Velasta muistuttaminen ja sen merkitys

B on kertonut, että vuoden 1987 jälkeen hänen sisarensa C ja D muistuttivat joka vuosi puheena olevista veloista hänelle. Puhe oli kuitenkin ollut siitä, että ensin maksetaan ulkopuolisille velat.

D on kertonut vuosittain olleen puhe siitä, että velat pitäisi hoitaa. Tästä on puhuttu A:n kanssa ja myös B:n kanssa asiasta on puhuttu vuosittain. A oli luvannut maksaa velat, kun hänellä on rahaa.

C on kertonut sisarusten olleen yhteydessä säännöllisesti ja tämä velka-asiakin on ollut usein esillä. Hän oli tiennyt A:n maksukyvyttömyydestä. Sisarukset ovat kuitenkin koko ajan olleet yksimielisiä siitä, että A on heille kaikille velkaa. B:n kanssa veloista on keskusteltu.

E, joka on D:n poika, on kertonut olleensa tekemisissä äitinsä ja tämän sisarusten kanssa. Velka-asia on usein ollut keskustelun aiheena. Erityisesti E on muistanut kesän 1996, jolloin oli tehty A:n tilalla ladon kattoa, niin hänen äitinsä oli muistuttanut B velasta. Velasta on myös muulloin ollut puhetta.

Käräjäoikeus toteaa, että näistäkin kertomuksista voidaan todeta B:n koko ajan hoitaneen asiaa kaikkien vastaajina olevien velkojien puolesta. Näin ollen hän ei ole voinut edustaa A:ta siinä mielessä, että olisi voinut ottaa vastaan muistutuksia velasta saamisen vanhentumisen katkaisevin vaikutuksin.

Sikäli kun velasta on ollut puhetta A:n kanssa, niin hän on ollut holhouksen alainen eikä ole voinut vastaanottaa velasta muistutuksia.

Näin ollen vanhentumista ei ole katkaistu asianmukaisesti velasta muistuttamalla.

Velallisen reagointivelvollisuus

Vastaajat ovat vedonneet vielä korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 1962 II 74 ilmenevään oikeusohjeeseen, että velallisen olisi tullut reagoida mahdollisesti virheelliseen ulosmittaukseen siitä tiedon saatuaan.

Tällä vastaajien väitteellä ei ole asiassa merkitystä, koska ensinnäkin ei ole selvitystä siitä, milloin A olisi asianmukaisesti saanut tiedon ulosmittauksesta tai onko hän siitä saanut tietoa. Toiseksi, kun edellä on todettu, että vuonna 1997 tapahtunut ulosmittaus ei ole katkaissut saatavan vanhentumista, niin saatavat ovat silloin vanhentuneet eikä sen jälkeisillä toimenpiteillä ole asiassa merkitystä.

TUOMIOLAUSELMA

Käräjäoikeus vahvistaa, että kanteen vaatimuskohdissa 1-4 tarkoitetut saatavat ovat vanhentuneet.

B, C ja D velvoitetaan yhteisvastuullisesti suorittamaan oikeudenkäyntikulujen korvauksena A:n kuolinpesälle 2.960,40 euroa viivästyskorkoineen 8.5.2005 lukien.

Oikeusohjeet:

- Määräajasta velkomisasioissa sekä julkisesta haasteesta velkojille 9.11.1868 annettu asetus 1 ja 2 §
- Ulosottolaki 3 luku 25 § (3.12.1895)
- Holhouslaki 35 § 2 (368/83)
- KKO 1963 II 129
- KKO 1978 II 106
- KKO 1984 I 214
- KKO 1984 II 179

KKO 27.10.2006

Diaarinro S2004/356

Taltio 2494

ULOSOTTO – ALAIKÄINEN – OIKEUSTOIMEN PÄTEVYYS

MUUTOKSENHAKU KORKEIMMASSA OIKEUDESSA

A:lle, B:lle ja C:lle sekä Uudenmaan verovirastolle on myönnetty valituslupa 10.3.2005.

Korkein oikeus on 14.3.2005 määrännyt, ettei hovioikeuden päätöstä ole toistaiseksi pantava täytäntöön tai täytäntöönpanoa jatkettava. Lisäksi Korkein oikeus on määrännyt, että hovioikeuden päätöksessä tarkoitetun ulosmittauksen enempi täytäntöönpano keskeytetään.

Valituksessaan A, B ja C ovat vaatineet, että hovioikeuden päätös kumotaan ja Balancon Assets Oy, Nordea Rahoitus Suomi Oy, Optum Oy, Sisä-Suomen verovirasto, Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry sekä Uudenmaan verovirasto velvoitetaan korvaamaan kunkin valittajan oikeudenkäyntikulut käräjäoikeudessa 2 379,10 eurolla, hovioikeudessa 320,25 eurolla ja Korkeimmassa oikeudessa 406,67 eurolla korkoineen.

Valituksessaan Uudenmaan verovirasto on vaatinut, että hovioikeuden päätös kumotaan kiinteistöosuuden ulosmittauksen osalta ja että asia jätetään tältä osin käräjäoikeuden päätöksen varaan. Lisäksi verovirasto on vaatinut, että hovioikeuden päätös kumotaan siltä osin kuin verovirasto on velvoitettu korvaamaan Asunto Oy:n oikeudenkäyntikulut käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa. Vielä verovirasto on vaatinut, että Asunto Oy velvoitetaan korvaamaan veroviraston oikeudenkäyntikulut Korkeimmassa oikeudessa 500 eurolla korkoineen.

Balancon Assets Oy, Nordea Rahoitus Suomi Oy, Optum Oy, Sisä-Suomen verovirasto, Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry ja Uudenmaan verovirasto ovat antaneet A:n, B:n, ja C:n valituksen johdosta pyydetyt vastaukset vaatien kukin, että valitus hylätään. Lisäksi ne ovat vaatineet, että A, B ja C velvoitetaan korvaamaan niillä Korkeimmassa oikeudessa olleet oikeudenkäyntikulut, Balancon Assets Oy 420 eurolla, Nordea Rahoitus Suomi Oy 512,40 eurolla, Optum Oy 700 eurolla, Sisä-Suomen verovirasto 150 eurolla, Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry 1 464 eurolla ja Uudenmaan verovirasto 300 eurolla, kaikki korkoineen. Vielä Sisä-Suomen verovirasto on vaatinut, että hovioikeuden päätös kumotaan siltä osin kuin siinä on kysymys kiinteistöosuuden ulosmittauksesta ja veroviraston velvollisuudesta korvata Asunto Oy:n oikeudenkäyntikulut alemmissa oikeuksissa.

Asunto Oy on antanut Uudenmaan veroviraston valituksen johdosta pyydetyn vastauksen, jossa se on vaatinut, että valitus hylätään ja verovirasto velvoitetaan korvaamaan sen oikeudenkäyntikulut Korkeimmassa oikeudessa 2 684 eurolla korkoineen.

KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISU

Pyyntö uusien todisteiden huomioon ottamisesta

A, B ja C eivät ole esittäneet oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 17 §:ssä tarkoitettua syytä uusien todisteiden esittämiseen hovioikeudessa. Saman lain 30 luvun 7 §:n 1 momentin nojalla pyyntö samojen todisteiden huomioon ottamisesta Korkeimmassa oikeudessa hylätään.

Käsittelyratkaisut

A:n, B:n ja C:n oikeudenkäyntikuluvaatimus käräjäoikeudessa

A, B, ja C ovat Korkeimmassa oikeudessa kukin kohdaltaan vaatineet, että heillä käräjäoikeudessa olleet oikeudenkäyntikulut korvataan 2 379,10 eurolla. Käräjäoikeudessa he ovat kuitenkin vaatineet oikeudenkäyntikulujensa korvaamista 2 302,89 eurolla. Oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohdan ja 2 momentin nojalla vaatimus jätetään 2 302,89 euroa ylittäviltä osin tutkimatta.

Sisä-Suomen veroviraston vastauksessaan esittämät vaatimukset

Sisä-Suomen verovirasto ei ole hakenut muutosta hovioikeuden päätökseen, minkä vuoksi sen vastauksessaan esittämät vaatimukset, jotka koskevat hovioikeuden päätöksen muuttamista, jätetään tutkimatta.

Pääasiaperustelut

Asian tausta

1. X Ky on merkitty kaupparekisteriin 25.8.1983. Sen vastuunalaisena yhtiömiehenä on ollut X 25.8.1983 - 31.7.1991 ja 3.3.1993 - 25.10.1995. Äänettömänä yhtiömiehenä on ollut A. Yhtiö on sulautunut erääseen toiseen kommandiittiyhtiöön 25.10.1995.
2. X Ky sekä X ja A ovat 5.3.1985 ostaneet perustettavan asunto-osakeyhtiön lukuun ulosmittauspöytäkirjoissa yksilöidyn tontin. Sen kauppahinta on ollut 500 000 markkaa.
3. Asunto Oy on merkitty kaupparekisteriin 23.5.1985 ja sille on samana vuonna myönnetty lainhuuto tonttiin. Yhtiön hallituksen puheenjohtajana on ollut X ja varsinaisena jäsenenä muun muassa A. Kaupparekisteriin 18.11.1992 tehdyn muutosmerkinnän mukaan yhtiön hallituksen varsinainen jäsen on A ja varajäsen X.
4. Asunto-osakeyhtiön osakekanta muodostuu 18 osakkeesta, joista 13 oikeuttaa asuinhuoneiston A ja 5 asuinhuoneiston B hallintaan. A-huoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet on merkinnyt X Ky.
5. Kommandiittiyhtiö on myynyt osakkeensa 2.5.1987 X:n ja A:n tuolloin 11-, 3- ja 1-vuotiaille lapsille D:lle, B:lle ja C:lle, 1/3:n kullekin. Omistusoikeuden on sovittu siirtyvän samana päivänä. Kauppahinta 130 000 markkaa on sovittu maksettavaksi siten, että B ja C maksavat kumpikin 30 000 ja D 20 000 markkaa 18.6.1987 ja että loppukauppahinta maksetaan 2.5.1988 mennessä. Kauppakirjan ovat D:n, B:n ja C:n puolesta allekirjoittaneet X ja A ja kommandiittiyhtiön puolesta X.
6. D:n osuus 1/3 sanotuista osakkeista on 2.12.1993 siirretty X:lle ja häneltä edelleen 1.1.1995 A:lle.

7. Avustava ulosottomies on ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentin nojalla ulosottomiehen määräyksestä 20.6. ja 20.9.2001 ulosmittanut X:n veloista asuinhuoneiston A hallintaan oikeuttavat 13/18 Asunto Oy osakkeista. Lisäksi avustava ulosottomies on osakkeiden ulosmittauksen turvatakseen ulosmittanut 13/18 asunto-osakeyhtiön tontista.

Sovellettavat säännökset

8. Ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentin mukaan väite siitä, että omaisuus kuuluu sivulliselle, ei estä omaisuuden ulosmittaamista, jos havaitaan, että sivullisen asema perustuu sellaiseen varallisuus- tai muuhun järjestykseen, jolle annettu oikeudellinen muoto ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta ottaen huomioon velallisen omistajan määräysvaltaan verrattava valta tai verrattavat toimet taikka hänen saamansa edut ja muut vastaavat seikat, ja sellaista oikeudellista muotoa ilmeisesti käytetään ulosoton välttämiseksi tai omaisuuden pitämiseksi velkojien ulottumattomissa. Pykälän 5 momentin mukaan ulosmittausta ei kuitenkaan saa toimittaa, jos järjestyksessä mukana oleva sivullinen saattaa todennäköiseksi, että ulosmittaus loukkaa hänen todellista oikeuttaan. Lisäksi lainkohdassa säädetään, että ulosmittaus saadaan 4 momentin mukaan toimittaa vain, jollei uloshaettua saatavaa todennäköisesti saada velalliselta kohtuullisessa ajassa täysimääräisenä perityksi.

9. Arvioitavana on siis se, onko asiassa käsillä sivullisen todellinen oikeus vai ei. Ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentissa luetellaan seikkoja, jotka voivat todistelun kannalta olla viitteitä siitä, että sivullisen oikeusasema on pelkästään näennäinen. Tällaisina seikkoina mainitaan velallisen omistajan määräysvaltaan verrattava valta, siihen verrattavat toimet sekä velallisen saamat edut. Ulosmittaus voi tulla kysymykseen, jos on käsillä objektiivisesti havaittava ristiriita asiakirjoista ilmenevän omistusoikeuden ja omaisuuden hallinnan, määräysvallan, velallisen saamien etujen ja muiden sellaisten omistukseen normaalisti liittyvien olennaisten ulkoisten tunnusmerkkien välillä. Ulosottomiehen asiana on hankkia näyttö tällaisista ristiriitaisuuksista yhtäältä oikeudellisen muodon ja toisaalta asian varsinaisen luonteen ja tarkoituksen välillä (HE 275/1998 vp s. 8 ja 14 sekä LaVM 29/1998 vp s. 3).

Holhousoikeudellinen kysymys esikysymyksenä

10. B ja C ovat olleet D:n tavoin vajaavaltaisia, kun he ovat X:n ja A:n edustamina ostaneet osakeosuudet X:ltä. Ulosottomies on perustellessaan omistusjärjestyksen keinotekoisuutta viitannut kokonaisarviointiin ja muun ohella siihen, ettei oikeustoimeen ollut määrätty uskottua miestä, mitä pätevä kauppa olisi vaatinut.

11. Hovioikeus on kaupantekohetkellä voimassa olleen holhouslain 35 §:n 2 momentissa (368/1983) säädettyyn viitaten lausunut, etteivät X ja A olisi saaneet edustaa kaupassa alaikäisiä lapsiaan, ja että osakkeet oli ulosmittattu ennen kuin B ja C olivat tulleet täysi-ikäisiksi. B:n ja C:n mahdollinen suostumus kauppaan ei siten vaikuttanut sen pätevyyteen eikä ulosmittaus loukannut heidän oikeuttaan. Käräjäoikeuden päätös, jolla ulosottovalitus oli hylätty, on sen vuoksi pysytetty.

12. Korkeimmassa oikeudessa on B:n ja C:n valituksesta ratkaistavana ensiksi se, onko sanottu holhousoikeudellinen kysymys voitu ratkaista esikysymyksenä tässä asiassa.

13. Holhouslain 35 §:n 2 momentin (368/1983) mukaan holhooja ei saanut edustaa vajaavaltaista oikeustoimessa, jonka toisena osapuolena oli holhooja itse tai hänen puolisonsa tahi joku, jota holhooja edustaa. Kiellon rikkomisen seurauksena oli oikeustoimen pätemättömyys. Oikeustoimen on

katsottu kuitenkin sitovan vajaanvaltaisen saantomiestä (KKO 1988:61), vaikka saantomiehen velkojan asemaa on saatettu arvioida toisin (KKO 1982 II 45).

14. Korkein oikeus toteaa, että B:n ja C:n nimissä olevat osakeosuudet eivät ole missään vaiheessa olleet X:n omistuksessa. Vaikka X on ollut kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies, ei yksin siitä seuraa, että sanotun kaupan voitaisiin katsoa välittömästi loukanneen hänen henkilökohtaisten velkojensa oikeutta ja että näillä olisi oikeus vedota kaupan pätemättömyyteen. Siitä ei myöskään seuraa, että osakkeet siirtyisivät suoraan X:n omaisuudeksi tai hänen henkilökohtaisten velkojensa katteeksi, mikäli kommandiittiyhtiön ja lasten välinen kauppa todettaisiin holhousoikeudellisesti pätemättömäksi. Sanottua holhousoikeudellista kysymystä ei siten voida tässä asiassa arvioida ulosottotoimituksessa tehdystä ratkaisusta erillään.

15. Hovioikeuden päätöksen perustelut jättävät tulkinnanvaraa sen suhteen, onko hovioikeus kuitenkin pitänyt B:tä ja C:tä ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettuina sivullisina ja mikä merkitys kaupan mahdolliselle pätemättömyydelle siten on annettu. Siihen nähden, mitä hovioikeus on perusteluissaan A:n valituksen osalta sekä päätöslauselmassa lausunut, Korkein oikeus on viivytyksen välttämiseksi ottanut asian tältäkin osin välittömästi tutkittavakseen.

Järjestelyn keinotekoisuuden arviointi tässä tapauksessa

16. Kuten ratkaisussa KKO 2005:98 on todettu, sitä, onko kyseessä ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentissa tarkoitettu keinotekoinen järjestely, on perusteltua arvioida väitetyt järjestelyn syntyhetken olosuhteiden mukaan. Toisaalta se, miten omaisuutta on sen hankkimisen jälkeen käytetty, saattaa ilmentää asianosaisten tarkoittama järjestelyn syntyhetkellä ja siten tukea järjestelyn luonteesta tehtäviä johtopäätöksiä.

Kysymys kokonaisarviointista

17. Pyrkimys ulosoton välttämiseen kuuluu olennaisena osana edellä tarkoitettuun keinotekoiseen järjestelyyn. Tältä osin Korkein oikeus toteaa, että X:n taloudelliset vaikeudet ovat olleet ennakoitavissa jo ennen 2.5.1987 tehtyä kauppaa. Vaasan hovioikeus oli 27.3.1987 pysyttänyt X:n maksettavaksi vuonna 1984 tuomitun rikosperusteisen korvauksen, määrältään noin 37 000 markkaa. X:n kahden muun yhtiön hallituksen jäsenen kanssa S Oy:n veloista antamien takausten määrät ovat vuosina 1984 - 1986 olleet yli 2,6 miljoonaa markkaa ja 15.9.1987 eli puolisen vuotta kaupanteon jälkeen puolitoista miljoonaa markkaa enemmän. S Oy:n konkurssipesän tilaamassa erityistilintarkastuskertomuksessa on sittemmin todettu, että osakeyhtiö oli menettänyt oman pääomansa tilinpäätöksessä 30.9.1987 ja että vajeus on tuolloin ollut jo 2,5 miljoonaa markkaa. Ulosottomiehen selvityksestä ilmenee, että X:lle oli lisäksi vuonna 1987 määrätty X Ky:n vuosina 1985 ja 1986 laskuttamista konsulttipalkkioista satojen tuhansien markkojen henkilökohtaiset verot.

18. Vaikka X:n varattomuus on todettukin ulosotossa ensimmäisen kerran vasta vuonna 1991, on selvää, että hän on jo kommandiittiyhtiön osakkeiden myyntiin vuonna 1987 ryhtyessään tiennyt uhkaavasta ylivelkatilanteesta.

19. Ennen osakeosuuden siirtoa A:lle ovat myös takausvastuut S Oy:n veloista realisoituneet, kun takaajat on velvoitettu maksamaan luotonantajille lääninhallituksen lainhakupäätöksellä vuonna 1989 noin 1,8 miljoonaa ja käräjäoikeuden yksipuolisella tuomiolla vuonna 1994 yli kolme miljoonaa markkaa korkoineen.

20. Uhkaava ylivelkaisuus ja X:n asema vastuunalaisena yhtiömiehenä X Ky:ssä olisi saattanut johtaa siihen, että X:n yhtiöosuus olisi ulosmitattu. Tämä taas olisi käytännössä voinut saada aikaan sen, että asuntoyhtiön osakkeita olisi käytetty X:n velkojen maksamiseksi.

21. Mainituilla perusteilla Korkein oikeus katsoo, että asunto-osakeyhtiön osakkeiden siirto X Ky:ltä X:n ja A:n alaikäisille lapsille on tehty tarkoituksin välttää X:ää uhkaavaa ulosottoa. Ei ole myöskään syytä arvioida A:lle tapahtunutta siirtoa tässä suhteessa toisin.

22. Ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentin soveltaminen edellyttää lisäksi, että kysymys on näennäsjärjestelystä. Tälle järjestelylle on ominaista, että velallinen säilyttää määräsvallan omaisuuteen järjestelyn harhaanjohtavan oikeudellisen muodon ansiosta.

23. Kuten hovioikeus on todennut, asunto-osakkeita koskevassa kaupassa 2.5.1987 X ja A eivät eturistiriidan vuoksi saaneet edustaa alaikäisiä lapsiaan. Siinä hakemuksessa, jonka perusteella tuomioistuimessa on 2.3.1987 määrätty uskottu mies, oli pyydetty määräystä vain lapsille annettavan yhteensä 15 000 markan lahjoituksen vastaanottamista varten. Tämä menettely on mitä ilmeisimmin johtanut siihen, että X ja A ovat voineet ilman alaikäisen etua valvovan holhousviranomaisen myötävaikuttamista määrätä lahjoitetusta omaisuudesta vielä kaupan jälkeenkin. Näin on myös tapahtunut, kun X ja A 2.12.1993 siirsivät D:n osakeosuuden X:lle.

24. Korkein oikeus toteaa myös, että kauppahinnan maksuun liittyy ilmeistä näennäisyyttä. Asiassa on sinänsä riidatonta, että X ja A ovat lahjoittaneet varoja lapsilleen. X on ensinnäkin siirtänyt lasten tileille kesäkuussa 1987 päivätyn lahjakirjan mukaisesti yhteensä 80 000 markkaa, jotka varat hän on samana päivänä siirtänyt kommandiittiyhtiön tilille. X on lisäksi elokuussa 1989 siirtänyt lasten tileille yhteensä 40 000 markkaa, joiden osalta ei kuitenkaan ole allekirjoittamatonta asiakirjaa lukuun ottamatta esitetty selvitystä siitä, että uskottu mies olisi ottanut varat lasten puolesta vastaan. Selvitystä ei ole esitetty myöskään siitä, että nämä varat olisi käytetty kauppakirjan mukaan vuonna 1988 maksettavan 50 000 markan loppukauppahinnan suorittamiseen.

25. A, B ja C ovat selvitykseksi siitä, ettei 130 000 markan kauppa ole ollut alihintainen, viitanneet siihen, että asunto-osakeyhtiöllä on ollut velkaa satoja tuhansia markkoja. Osakkeisiin kohdistuvas- ta velkaosuudesta ei ole kuitenkaan kauppakirjassa mainintaa. Riidatonta toisaalta on, että X ja A ovat senkin jälkeen, kun osakkeiden omistusoikeus oli siirtynyt lapsille, huolehtineet velan mak- suista.

26. Siitä, että D:n osakeosuuden siirrosta X:lle olisi suoritettu vastiketta, ei ole esitetty selvitystä. Myöskään ei ole esitetty selvitystä siitä, että A olisi 1.1.1995 päivätyn kauppakirjan mukaisesti suorittanut X:lle sovittun 50 000 markan vastikkeen osakeosuudesta. X on joka tapauksessa senkin jäl- keen, kun hän oli osakekirjaan 1.1.1995 päivätyn siirtomerkin- nän mukaan siirtänyt osuutensa osak- keista A:lle, 31.5.1995 ja 27.5.1996 pidetyissä yhtiökokouksissa edustanut paitsi B:tä ja C:tä, myös sanottua omaa osakeosuuttaan.

27. Näillä perusteilla Korkein oikeus katsoo, että osakkeiden luovutuksissa on ollut kysymyksessä ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentissa tarkoitettu keinotekoinen järjestely, joka on ilmeisesti tehty ulosoton välttämiseksi.

28. Edellä 24 - 26 kohdissa kauppahinnan maksamisesta ja päätösvallan käytöstä esitettyyn nähden A, B ja C eivät ole myöskään saattaneet todennäköiseksi, että ulosmittaus loukkaa heidän todellista oikeuttaan.

Kiinteistön ulosmitattavuus X:n veloista

29. Kiinteistön ulosmittaus ulosmitattua osakeosuutta vastaavilta osin on ulosottomiehen lausunnon mukaan toimitettu Asunto Oy:llä olevan omaisuuden turvaamiseksi, koska yhtiötä tosiasiallisesti hallinnoivalla X:llä on muutoin mahdollisuus pantata tai hävittää omaisuus luovuttamalla se kolmannelle. Lausunnon mukaan asunto-osakeyhtiön omistusoikeutta tonttiin ei sinänsä ole kyseenalaistettu.

30. Kuten hovioikeus on todennut, asiassa ei ole osoitettu, että asunto-osakeyhtiön omistusoikeus tonttiin olisi sellainen keinotekoinen järjestely, jonka perusteella kiinteistö olisi voitu ulosottaa 4 luvun 9 §:n 4 momentin nojalla ulosmitata X:n veloista. Kiinteistöosuuden ulosmittaukselle ei siten ole ollut perustetta.

Oikeudenkäyntikulut

31. Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry ja Asunto Oy ovat vaihtaneet asiamiestä Korkeimmassa oikeudessa, minkä johdosta niille on aiheutunut ylimääräisiä vastauskuluja. A, B ja C toisaalta ja Uudenmaan verovirasto toisaalta valituksensa hävinneinä ovat velvolliset korvaamaan vain vastapuoltensa tarpeellisista toimenpiteistä johtuvat kohtuulliset oikeudenkäyntikulut. Kohtuullisena korvauksena Korkein oikeus pitää kummankin osalta 720 euroa.

Päätöslauselma

Hovioikeuden päätöksen lopputulosta ei muuteta.

A, B ja C veloitetaan yhteisvastuullisesti suorittamaan korvaukseksi vastauskuluista Balancon Assets Oy:lle 420 euroa, Nordea Rahoitus Suomi Oy:lle 512,40 euroa, Optum Oy:lle 700 euroa, Sisä-Suomen verovirastolle 150 euroa, Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:lle 720 euroa ja Uudenmaan verovirastolle 300 euroa korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuine viivästyskorkoineen siitä lukien, kun kuukausi on kulunut Korkeimman oikeuden päätöksen antopäivästä.

Uudenmaan verovirasto veloitetaan suorittamaan Asunto Oy:lle korvaukseksi vastauskuluista 720 euroa korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuine viivästyskorkoineen siitä lukien, kun kuukausi on kulunut Korkeimman oikeuden päätöksen antopäivästä.

Korkeimman oikeuden antama ulosottotoimien keskeyttämistä koskeva määräys raukeaa.

Eri mieltä olevan jäsenen lausunto

Oikeusneuvos Raulos: Uusien todisteiden huomioon ottamisen ja käsittelyratkaisujen osalta yhdyntä enemmistön kantaan. Pääasian osalta katson, ettei ole syytä muuttaa hovioikeuden päätöstä, jonka jätän siis pysyväksi. Siltä osin kuin kysymys on oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta Korkeimmassa oikeudessa yhdyntä niin ikään enemmistön lausuntoon.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset Raulos (eri mieltä), Vuori, Mansikkamäki ja Rautio sekä määräaikainen oikeusneuvos Frände. Esittelijä on ollut määräaikainen vanhempi oikeussihteeri Saarensola.

Liite

HELSINGIN HOVIOIKEUS 26.2.2004

Antamispäivä 26.2.2004
Diaarinro U 03/207
Nro 693

VALITTAJAT

A, B, C huoltajansa A:n edustamana
Asunto Oy RR
Nordea Pankki Suomi Oyj Nordea Rahoitus Suomi Oy

VASTAPUOLET

Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sampo
Nordea Pankki Suomi Oyj
Nordea Rahoitus Suomi Oy
Osuuspankkien Vakuusrahasto
Sisä-Suomen verovirasto
Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry
Uudenmaan verovirasto

VALITUKSET

A, B ja C ovat yhteisessä valituksessaan kaikki kohdaltaan ensisijaisesti vaatineet, että käräjäoikeuden päätös sekä 20.6.2001 ja 20.9.2001 toimitetut Asunto Oy:n osakkeita numeroiltaan 1-13 koskevat ulosmittaukset kumotaan. Toissijaisesti A, B ja C ovat vaatineet, että hovioikeus antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen. A, B ja C ovat lisäksi vaatineet, että Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sampo, Nordea Pankki Suomi Oyj, Nordea Rahoitus Suomi Oy, Osuuspankkien Vakuusrahasto, Sisä-Suomen verovirasto, Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry ja Uudenmaan verovirasto velvoitetaan korvaamaan yhteisvastuullisesti heidän oikeudenkäyntikulunsa käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa korkoineen.

Ulosmittaus loukkasi A:n, B:n ja C:n todellista oikeutta. He olivat yksityishenkilöitä, joilla ei ollut kirjanpitovelvollisuutta. Oikeusvarmuuden periaate edellytti, että ulosottolain 4 luvun 9 pykälän 4 momentin säännöstä ei tullut soveltaa tapauksessa. Tapahtumista oli kulunut aikaa ja näytön hankkiminen niistä oli vaikeaa.

Uskottu mies oli edustanut alaikäisiä lapsia heidän ja heidän holhoojansa välisissä oikeustoimissa. Luovutukset olivat päteviä. Asunto-osakeyhtiön osakkeisiin kohdistunut ulosmittaus koski B:n ja C:n todellista oikeutta, koska he olivat saaneet osakkeiden ostamiseen tarvittavat varat laillisen saannon kautta vanhemmiltaan. X oli yhdessä A:n kanssa huolehtinut asunto-osakeyhtiön ylläpitokustannuksista ja yhtiön käytännön asioiden hoidosta, koska tämä oli ollut heidän velvollisuutensa lasten huoltajina. Kyseessä ei ollut ollut keinotekoinen järjestely. X:llä ei ollut ollut todellisia taloudellisia vaikeuksia vielä 1980-luvulla tai 1990-luvun alussa.

Asunto Oy:n vaatinut, että käräjäoikeuden päätös sekä 20.6.2001 ja 20.9.2001 toimitetut sen 13/18 suuruisen omistusosuuden ulosmittaukset kaupunginosassa 26 korttelissa 16 sijaitsevasta tontista

nro 1 kumotaan. Asunto Oy on lisäksi vaatinut, että Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sampo, Nordea Pankki Suomi Oyj, Nordea Rahoitus Suomi Oy, Osuuspankkien Vakuusrahasto, Sisä-Suomen verovirasto, Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry ja Uudenmaan verovirasto velvoitetaan yhteisvastuullisesti korvaamaan sen oikeudenkäyntikulut käräjäoikeudessa 2.379,10 eurolla ja hovioikeudessa 610 eurolla, molemmat määrät korkoineen.

Ulosmittaus oli lakiin perustumaton, koska se oli toimitettu ainoastaan turvaamistarkoituksessa. Ulosmittausta rasitti myös muotovirhe, koska ulosmittaus oli toimitettu asunto-osakeyhtiötä kuulematta.

Velkojilla oli ollut mahdollisuus hakea tuomioistuimelta turvaamistointia saataviensa täytäntöönpanon turvaamiseksi. Ulosottovirastolla ei ollut ollut toimivaltaa ulosmittauksen toimittamiseen turvaamistarkoituksessa. Ulosottoa ei voitu kohdistaa asunto-osakeyhtiön omistamaan kiinteistöön, koska ulosottoperusteet eivät olleet koskeneet asunto-osakeyhtiötä.

Nordea Pankki Suomi Oyj ja Nordea Rahoitus Suomi Oy ovat yhteisessä valituksessaan vaatineet, että Asunto Oy sekä A, B ja C velvoitetaan korvaamaan niiden yhteiset oikeudenkäyntikulut käräjäoikeudessa siellä esitettyjen laskujen mukaisesti 2.414,96 eurolla korkoineen ja valituskulut hovioikeudessa korkoineen.

Nordea Pankki Suomi Oyj ja Nordea Rahoitus Suomi Oy olivat voittaneet käräjäoikeudessa asian eikä perusteita oikeudenkäyntikulujen alentamiseen oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8a §:n perusteella ollut. Kysymys oli ollut näytön arvioinnista, eikä ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentin säännöksen soveltamisesta ollut ollut epäselvyyttä. Oikeudenkäyntikuluja ei tullut alentaa myöskään sillä perusteella, että C ei alaikäisenä ollut voinut myötävaikuttaa itse kauppaan tai oikeudenkäyntiin. Velkojille korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrä ei voinut olla riippuvainen siitä, minkä ikäisiä lapsiaan velalliset käyttivät välikätenään omaisuutensa pitämiseksi velkojien ulottumattomissa.

Nordea Pankki Suomi Oyj ja Nordea Rahoitus Suomi Oy eivät ole laskuissa selostetuilta osin voineet vähentää arvonlisäveron määrää liiketoiminnassaan. Tämän vuoksi oikeudenkäyntikulut tuli tuomita suoritettavaksi vaadituilta osin arvonlisäveroineen.

VALITUKSIIN VASTAAMINEN

Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sampo on kiistänyt siihen kohdistetut oikeudenkäyntikuluvaatimukset ja vaatinut tätä tarkoittavien vaatimusten hylkäämistä.

Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sampo ei ollut aiheuttanut vastapuolille oikeudenkäyntikuluja, koska se ei ollut käyttänyt asiassa puhevaltaa eikä vaikuttanut täytäntöönpanon lopputulokseen.

Nordea Pankki Suomi Oyj ja Nordea Rahoitus Suomi Oy ovat yhteisessä vastauksessaan vaatineet, että Asunto Oy:n sekä A:n, B:n ja C:n valitukset hylätään ja että asunto-osakeyhtiö ja A, B ja C velvoitetaan korvaamaan yhtiöiden vastauskulut korkoineen.

A ei ollut voinut 2.5.1987 tapahtuneessa osakkeiden luovutuksessa pätevästi edustaa alaikäisiä lapsiaan, vaan lasten edustajaksi luovutukseen olisi tullut määrätä uskottu mies. Siten sanottu luovutus ei ollut pätevä.

Edelleen yhtiöt ovat katsoneet, että ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentin säännöksellä oli ainoastaan selvennetty ja täsmennetty oikeuskäytännössä aikaisemmin noudatettuja periaatteita. Koska kysymys oli ollut keinotekoisista järjestelyistä perheen sisällä, ulosmittaus ei loukannut kenkään todellista oikeutta. Kiinteistön ulosmittaus oli tavanomainen ulosmittaus, jossa ulosmittauksen kohteen katsottiin kattavan myös asunto-osakeyhtiön omistaman kiinteistön. Kiinteistö oli ulosmitattu ulosmittauksen tehokkuuden varmistamiseksi. Velkojilla ei ollut tarvetta hakea turvaamistointia saataviinsa täytäntöönpanon turvaamiseksi, koska niillä oli täytäntöönpanokelpoiset ulosottoerusteet.

Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry on kiistänyt Asunto Oy:n sekä A:n, B:n ja C:n muutosvaatimukset ja vaatinut valituksen hylkäämistä. Yhdistys on lisäksi vaatinut, että asunto-osakeyhtiö ja A, B ja C velvoitetaan korvaamaan sen vastauskulut korkoineen.

Kyseessä oli ollut keinotekoinen järjestely, jonka oikeudellinen muoto ei ollut vastannut asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta. Oikeudellista muotoa oli käytetty ulosoton välttämiseksi tai omaisuuden pitämiseksi velkojien ulottumattomissa. Ulosottolain 4 luvun 9 pykälän 4 momentin säännös soveltui tapaukseen. Lain esitöiden mukaan kysymys ei ollut sivullisten intresseihin puuttumisesta, vaan ainoastaan keinotekoisien oikeudellisen muodon sivuuttamisesta.

X ja A eivät olleet voineet 2.5.1987 tapahtuneessa luovutuksessa edustaa alaikäisiä lapsiaan, vaan lasten edustajaksi luovutukseen olisi tullut määrätä uskottu mies.

X oli todettu varattomaksi jo 3.4.1991. Velallista ei ollut edes tarvinnut todeta maksukyvyttömäksi, vaan olennaista tilanteen arvioinnissa oli jo velkaantumisuuhka ja ylivelkatilanne. Asunto-osakeyhtiö ja A, B ja C eivät olleet saattaneet todennäköiseksi, että ulosmittaus loukkasi heidän todellista oikeuttaan. Kiinteistön ulosmittaus oli mahdollinen ulosoton tarkoituksen turvaamiseksi, jotta asunto-osakeyhtiön omaisuuden arvo saatiin turvattua. Velalliselle ja sivulliselle tuli antaa tilaisuus tulla kuulluksi vain, jos se täytäntöönpanoa haittaamatta käy päinsä. Tässä tapauksessa osakekirjat olivat olleet velallisen hallussa, joten kuuleminen ennen ulosmittausta olisi saattanut olennaisesti haitata täytäntöönpanoa tai vaarantaa sen.

Osuuspankkien Vakuusrahasto on kiistänyt Asunto Oy:n sekä A:n, B:n ja C:n muutosvaatimukset ja vaatinut valitusten hylkäämistä. Vakuusrahasto on lisäksi vaatinut, että asunto-osakeyhtiö ja A, B ja C velvoitetaan yhteisvastuullisesti korvaamaan sen vastauskulut hovioikeudessa korkoineen.

X oli toiminut asunto-osakeyhtiön hallituksen jäsenenä ja varajäsenenä. Hänellä oli ollut oikeus käyttää yhtiön tilejä. X oli huolehtinut yhtiön veloista. Hän oli siten toiminut useissa asioissa asunto-osakeyhtiön puolesta, joten hän olisi ilman turvaavaa ulosmittausta voinut tehdä asunto-osakeyhtiön kiinteistöä koskevia oikeustoimia esimerkiksi myymällä tai panttaamalla kiinteistön. Asunto-osakeyhtiöllä ei ollut sellaista itsenäistä oikeussuhdetta omistamaansa kiinteistöön, jota turvaamistarkoituksessa tehty ulosmittaus loukkasi.

X oli saanut maksuvelvoitteen sisältävät tuomiot vuosina 1984 ja 1987. Saatavat ovat yhä edelleen suorittamatta. X oli ollut sekä maksukyvytön että maksuhaluton. X Ky:n ja D, B:n ja C:n välinen oikeustoimi täytti kaikki keinotekoisien järjestelyjen tunnusmerkit.

Uudenmaan verovirasto ja Sisä-Suomen verovirasto ovat vaatineet, että Asunto Oy:n sekä A:n, B:n ja C:n valitukset hylätään ja että asunto-osakeyhtiö ja A, B ja C velvoitetaan korvaamaan niiden yhteiset oikeudenkäyntikulut hovioikeudessa korkoineen.

Ulosmittaus oli annettu tiedoksi X:lle. Velalliselle ja sivulliselle tuli antaa tilaisuus tulla kuulluksi vain, jos se täytäntöönpanoa haittaamatta käy päinsä. Hukkaamisvaara oli ollut käsillä ja ulosmittaus oli ollut suoritettava heti. A:ta oli kuultu X:n ulosmittausasiassa sivullisena jo 28.3.2001.

Kysymys oli ollut keinotekoisien järjestelyjen avulla toteutetusta omaisuuden siirrosta. Ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentin säännös tuli sovellettavaksi sekä ylivelkaisuustilanteissa että silloin kun järjestelyyn oli ryhdytty velkaantumisen uhatessa. Ulosmittaus ei ollut loukannut sivullisen oikeutta.

Kiinteistön ulosmittauksessa ulosottoperusteena olivat X:n ulosottovelat. Ulosmittaus oli perustunut keinotekoisia omaisuusjärjestelyjä koskevaan ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentin säännökseen. Sivullisen asema oli perustunut pikemminkin keinotekoiseen järjestelyyn kuin aitoon saantoon. Järjestelyllä omaisuutta oli siirretty velkojien ulottumattomiin. Kiinteistön ulosmittauksella oli turvattu velkojien oikeus saada maksu keinotekoisista omaisuusjärjestelyistä huolimatta.

Asunto Oy on vaatinut, että Nordea Pankki Suomi Oyj:n ja Nordea Rahoitus Suomi Oy:n valitus hylätään ja yhtiöt velvoitetaan korvaamaan sen vastauskulut korkoineen.

Asiassa oli kysymys ulosottolain uuden säännöksen soveltamisesta, minkä yhteydessä asunto-osakeyhtiön omaisuuteen oli kohdistettu ulosottoimenpide turvaamistarkoituksessa. Siten ulosottovalitukselle oli perusteltu syy.

A, B ja C ovat yhteisesti vaatineet, että Nordea Pankki Suomi Oyj:n ja Nordea Rahoitus Suomi Oy:n valitukset hylätään ja yhtiöt velvoitetaan korvaamaan heidän vastauskulunsa korkoineen.

Asiassa oli kysymys uuden lainsäädännön soveltamisesta, omaisuudensuojasta ja ulosottoviranomaisen toimivallasta. Siten ulosottovalitukselle oli perusteltu syy.

HOVIOIKEUDEN RATKAISU

Käsittelyratkaisu

A, B ja C ovat valituksessaan vaatineet, että hovioikeus antaa asiassa osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Hovioikeus katsoo, ettei asia A:n, B:n ja C:n väitteiden johdosta ole tullut siten epäselväksi, ettei selvitystä voida hankkia ulosottomenettelyssä. Osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen ei tämän vuoksi anneta.

A, B ja C ovat vedonneet uusina kirjallisina todisteina hovioikeudessa kolmeen 18.6.1987 päivättyyn lahjaveroilmoitukseen, Keski-Suomen lääninveroviraston 24.1.1985 päivättyyn kirjeeseen, Vaasan hovioikeuden 11.9.1986 päivättyyn tuomioon ja 31.7.1987 päivättyyn ilmoitukseen ulosmittauksesta.

A, B ja C eivät ole saattaneet todennäköiseksi, etteivät he ole voineet nimetä todisteita esitettäviksi jo käräjäoikeudessa tai että heillä olisi ollut pätevä syy olla tekemättä niin. Sen vuoksi A:n, B:n ja C:n pyyntö edellä mainittujen todisteiden huomioon ottamisesta oikeudenkäyntiaineistoksi hovioikeudessa hylätään.

Pääasia

Asunto Oy:n asunto-osakkeiden ulosmittaus

D, B ja C ovat olleet vajaavaltaisia heidän 2.5.1987 ostaessaan holhoojiensa edustamana Asunto Oy:n A-huoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet numerot 1 - 13 X Ky:ltä. Holhoojalla ei luovutuksen aikaan voimassa olleen holhouslain 35 §:n 2 momentin mukaan ollut oikeutta edustaa vajaavaltaista yhtiön ja vajaavaltaisen välillä solmittavassa oikeustoimessa, mikäli holhoojalla oli yhtiössä sen päättävällän suhteen ratkaiseva asema. Kun X oli kaupanteon aikana kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalainen yhtiömies, hän ei siten olisi saanut edustaa kaupassa ostajina olleita D:tä, B:tä ja C:tä.

Holhouslain 35 §:n 2 momentin edustamiskielto koski myös tilanteita, joissa holhooja tulisi edustamaan vajaavaltaisia lapsiaan holhoojan puolison hallitseman yhtiön ja vajaavaltaisen välillä solmittavassa oikeustoimessa. Koska X oli kaupanteon aikana X Ky:n ainoa henkilökohtaisesti vastuunalainen yhtiömies, X Ky:n asema voitiin siten holhouslain 35 §:n 2 momentin tarkoitus huomioon ottaen samaistaa puolison asemaan. Myöskään A ei siten olisi saanut edustaa kaupassa ostajina olleita P:tä, D:tä ja C:tä. Osakkeet on ulosmitattu ennen kun B ja C ovat tulleet täysi-ikäiseksi. Heidän mahdollinen suostumuksensa kauppaan ei siten vaikuta sen pätevyyteen eikä ulosmittaus loukkaa heidän oikeuttaan.

1.6.1999 voimaan tulleiden ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 ja 5 momentin säännösten esitöiden (HE 275/1998 vp. s. 12-15) mukaan ristiriita järjestelyssä käytetyn oikeudellisen muodon ja asian varsinaisen luonteen tai tarkoituksen välillä voi näkyä muun muassa siinä, että velallinen määrää omaisuudesta kuten omistaja taikka toimii muutoin omistajan tavoin. Myös velallisen järjestelystä saama etu, kuten käyttöoikeus, on merkityksellinen samoin kuin se, kuka kantaa riskin arvon alentumisesta. Velallisen tosiasiallinen omistajaan rinnastuva asema voi perustua erilaisiin velallisen ja julkisivuna toimivan tahon välisiin sopimuksiin ja järjestelyihin, joilla voidaan turvata se, että velallisella säilyy omaisuuden nähden katkeamaton vallintaoikeus. Ulosoton välttämistarkoitus on pääteltävissä siitä, että keinotekoiseen järjestelyyn on ryhdytty velkaantumisen uhatessa tai ylivelkaisuustilanteessa.

Sanotussa hallituksen esityksessä ei anneta merkitystä ajan kulumiselle. Tästä on pääteltävissä, että kysymyksessä olevia keinotekoisia järjestelyä koskevia säännöksiä voidaan soveltaa sinänsä miten vanhoihin luovutuksiin ja omaisuusjärjestelyihin hyvänsä, eikä näin ollen ole estettä soveltaa säännöksiä taannehtivasti ennen sanottujen säännösten voimaantuloa tapahtuneisiin omaisuusjärjestelyihin ja sen seurauksena puuttua takautuvasti niihin ulosmittauksin. Hovioikeus katsoo kuitenkin, että mitä vanhemmasta järjestelystä on kysymys, sitä vahvempaa selvityksen ulosoton välttämistarkoituksesta on oltava.

Keinotekoisien järjestelyyn yhtenä indisiona pidetään muun muassa sitä, että velallinen ja sivullinen ovat ns. läheisiä joko luonnollisena henkilöinä tai esimerkiksi osakeomistuksen ketjutuksen kautta (mm. Havansi, Ulosotto-oikeuden pääpiirteet 2000 s. 97). Keinotekoisia järjestelyä arvioitaessa ei ole kyse saantojen virheettömyyden arvioinnista vaan järjestelyn lävitse katsomisesta. Saannon sijaan tarkastelun painopiste on itse toimijoissa ja osapuolten keskinäisessä asemassa. Merkitystä saa etenkin se toimintaympäristö, jossa saanto on tapahtunut (Linna, Lakimies 3/1999 s. 340-341).

Hovioikeus katsoo, kuten käräjäoikeus, että A:n nimissä olevan osakkeiden osuuden omistus on perustunut ulosottolain 4 luvun 9 §:ssä tarkoitettuun keinotekoiseen järjestelyyn. A:n nimissä olleen osakkeiden osuuden ulosmittauksen osalta hovioikeudella ei ole aihetta arvioida asiaa toisin kuin käräjäoikeus on tehnyt.

Kiinteistön ulosmittaus

Avustava ulosottomies oli 20.6.2001 ja 20.9.2001 ulosmitannut X:n omaisuutena kaupungissa sijaitsevasta kiinteistöstä X:n osuudeksi katsotun 13/18. Kihlakunnanvoudin käräjäoikeudelle antaman selvityksen mukaan kyseinen kiinteistön ulosmittaus oli tehty yhtiöllä olevan omaisuuden turvaamiseksi, koska ilman kyseistä toimenpidettä asunto-osakeyhtiötä tosiasiallisesti hallinnoivalla X:llä olisi mahdollisuus pantata tai hävittää kyseinen omaisuus luovuttamalla se kolmannelle.

Asunto Oy:n yhtiöjärjestys oli hyväksytty yhtiön perustamiskokouksessa 11.3.1985. Yhtiö on rekisteröity kaupparekisteriin 23.5.1985. Yhtiön toimialaksi oli ilmoitettu "omistaa ja hallita kaupunginosassa 26, korttelissa 16 sijaitsevaa tonttia n:o 1 sekä mainitulla kiinteistöllä olevia rakennuksia, joiden huoneistojen yhteenlasketusta lattiapinta-alasta enin osa on varattu osakkeenomistajille asuinhuoneistoksi."

Asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestys ja asunto-osakeyhtiölain mukainen asunto-osakeyhtiön yleinen tarkoitus puoltavat sitä, että kyseessä olevaa asunto-osakeyhtiön omistamaa kiinteistöä ei voida pitää X:n omaisuutena. Asunto-osakeyhtiön ensisijainen tarkoitus ei ollut X:n varallisuusetujen turvaaminen, vaan sen yhtiöjärjestyksessä mainittu tarkoitus hallita ja omistaa tonttia ja sillä olevia rakennuksia. Asunto-osakeyhtiöllä on jo yhtiöjärjestykseen perustuva itsenäinen omistussuhde omistamaansa kiinteistöön. Tässä arvioinnissa on erityisesti otettava huomioon, että mitä vanhemmasta järjestelystä on kysymys, sitä vahvempaa selvityksen ulosoton välttämistarkoituksesta on oltava. Nyt käsillä olevassa tapauksessa ei ole hovioikeuden käsityksen mukaan osoitettu, että kyse olisi ollut ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentin mukaisesta järjestelystä, jossa olosuhteista olisi pääteltävissä, että kyseessä olisi sellainen keinotekoinen järjestely, jossa X olisi käyttänyt asunto-osakeyhtiön nimiin kirjattua kiinteistöä ulosoton välttämiseksi tai omaisuuden pitämiseksi velkojien ulottumattomissa ja että kyseessä tosiasiallisesti olisi X:n omistamasta kiinteistön määräosasta.

Koska kiinteistö oli ulosmitattu ulosottomiehen käräjäoikeudelle antaman selvityksen mukaan X:n omaisuutena, kiinteistön määräosan ulosmittaus kumotaan.

Oikeudenkäyntikulut käräjäoikeudessa

Asunto Oy on voittanut asiansa ja puhevaltaa käyttäneet vastapuolet Nordea Pankki Suomi Oyj, Nordea Rahoitus Suomi Oy, Osuuspankkien Vakuusrahasto, Sisä-Suomen verovirasto, Säveltäjien Tekijäntoimisto Teosto ry ja Uudenmaan verovirasto ovat siten velvollisia korvaamaan asunto-osakeyhtiön käräjäoikeudessa vaatimat oikeudenkäyntikulut 2.302,89 euroa. Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sampo ei ole aiheuttanut asunto-osakeyhtiölle oikeudenkäyntikuluja minkä vuoksi yhtiötä vastaan esitetty vaatimus on hylättävä. Asunto-osakeyhtiö ei ole velvollinen korvaamaan vastapuolensa oikeudenkäyntikuluja käräjäoikeudessa.

Nordea Pankki Suomi Oyj ja Nordea Rahoitus Suomi Oy ovat voittaneet pääasian suhteessa A:han, B:hen ja C:hen. Nämä ovat siten ja kun korvausvelvollisuus ei X:nkään osalta ole kohtuuton velvollisia korvaamaan yhtiöiden oikeudenkäyntikulut. Kun yhtiöllä ei ole oikeutta vähentää arvonnäköveroä verotuksessaan ja kun asia ei ole ollut käräjäoikeuden katsomalla perusteella epäselvä A, B ja C ovat velvollisia korvaamaan heidän osuutenaan puolet yhtiöiden verollisista kuluista eli 1.207,48 euroa.

Oikeudenkäyntikulut hovioikeudessa

Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Varma Sampo ei ole aiheuttanut Asunto Oy:lle oikeudenkäyntikuluja asiassa ja vakuutusyhtiötä vastaan esitetty vaatimus on siten hylättävä.

Nordea Pankki Suomi Oyj:n ja sen muiden myötäpuolten on korvattava asunto-osakeyhtiön oikeudenkäyntikulut hovioikeudessa.

A:n, B:n ja C:n, jotka ovat hävinneet asiansa hovioikeudessa, on korvattava Nordea Pankki Suomi Oyj:lle ja Nordea Rahoitus Suomi Oy:lle heidän osuutenaan valituskuluista 305 euroa sekä kohtuullisina vastauskuluina mainituille yhtiöille yhteensä 400 euroa sekä Osuuspankkien vakuusrahastolle 300 euroa, Uudenmaan verovirastolle ja Sisä-Suomen verovirastolle yhteisesti 150 euroa ja Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:lle 300 euroa.

Päätöslauselma

Muutokset käräjäoikeuden päätökseen:

Pääasia

Kiinteistön omistusosuuden 13/18 20.6.2001 ja 20.9.2001 tehdyt ulosmittaukset kumotaan.

Muilta osin käräjäoikeuden päätöstä ei muuteta pääasian osalta.

Oikeudenkäyntikulu

Asunto Oy vapautetaan velvollisuudesta korvata Nordea Pankki Suomi Oyj:llä, Nordea Rahoitus Suomi Oy:llä, Osuuspankkien Vakuusrahastolla, Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:llä sekä Uudenmaan verovirastolla ja Sisä-Suomen verovirastolla käräjäoikeudessa olleita oikeudenkäyntikuluja korkoineen.

A, B ja C velvoitetaan yhteisvastuullisesti suorittamaan Nordea Pankki Suomi Oyj:lle ja Nordea Rahoitus Oy:lle oikeudenkäyntikulujen korvauksena käräjäoikeudessa 1.207,48 euroa korkoineen, A ja B 990 euron määrälle käräjäoikeuden määräämästä 28.12.2002 lukien sekä 217,48 eurolle ja C koko määrälle siitä lähtien, kun kuukausi on kulunut hovioikeuden päätöksen antopäivästä.

Nordea Pankki Suomi Oyj, Nordea Rahoitus Suomi Oy, Osuuspankkien Vakuusrahasto, Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry, Sisä-Suomen verovirasto ja Uudenmaan verovirasto velvoitetaan yhteisvastuullisesti suorittamaan Asunto Oy:lle korvaukseksi oikeudenkäyntikuluista käräjäoikeudessa 2.302,89 euroa ja valituskuluista hovioikeudessa 610 euroa, molemmat määrät viivästyskorkoineen. Tämän lisäksi Nordea Pankki Suomi Oyj ja Nordea Rahoitus Suomi Oy velvoitetaan yhteisvastuullisesti suorittamaan asunto-osakeyhtiölle korvaukseksi vastauskuluista hovioikeudessa kohtuulliseksi harkitut 250 euroa viivästyskorkoineen.

A, B ja C velvoitetaan yhteisvastuullisesti suorittamaan korvaukseksi Nordea Pankki Suomi Oyj:lle ja Nordea Rahoitus Suomi Oy:lle yhteisesti oikeudenkäyntikuluista hovioikeudessa 705 euroa sekä vastauskuluista hovioikeudessa Osuuspankkien vakuusrahastolle 300 euroa, Uudenmaan verovirastolle ja Sisä-Suomen verovirastolle yhteisesti 150 euroa ja Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:lle 300 euroa, kaikki määrät viivästyskorkoineen.

Korvauksille on maksettava viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Ellei edellä ole toisin määrätty, korko on maksettava siitä lähtien, kun kuukausi on kulunut hovioikeuden päätöksen antopäivästä.

Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sampoon kohdistettu oikeudenkäyntikuluvaatimus hylätään.

A:n, B:n ja C:n oikeudenkäyntikuluvaatimukset hylätään.

Asian ovat ratkaisseet: hovioikeudenneuvos Mats Wiklund, hovioikeudenneuvos Eero Karttunen, hovioikeudenneuvos Elisabeth Bygglin. Esittelijä: viskaali Perttu Koivula

LIITE

Helsingin käräjäoikeus

28.11.2002

Nro 32221

Diaarinro: 01/19614

01/23178

VALITTAJIEN VAATIMUKSET

Asunto Oy, A, B ja C ovat vaatineet kumottavaksi kihlakunnan ulosottoviraston 20.6.2001 ja 20.9.2001 suorittamat ulosmittaukset (asiat 2121/6070/2001 ja 2990/6070/2001), joiden kohteena on 13/18 osaa kaupungissa sijaitsevasta kiinteistöstä ja 13/18 osaa Asunto Oy -yhtiön osakkeista 1 - 13, jotka oikeuttavat osoitteessa R 13 sijaitsevan A-asuinhuoneiston hallintaan.

Asunto Oy, A, B ja C vaativat myös, että Sisä-Suomen verovirasto, Uudenmaan verovirasto, Osuuspankkien vakuusrahasto, Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto TEOSTO ry, Nordea Pankki Suomi Oyj ja Nordea Rahoitus Suomi Oy velvoitetaan korvaamaan heidän oikeudenkäyntikulunsa korkolain mukaisine korkoineen kuukauden kuluttua päätöksen antopäivästä lukien.

Peruste

Asunto Oy omistaa kiinteistön. A, B ja C omistavat ulosmittauksen kohteena olevat asunto-osakkeet. Velallinen X ei omista omaisuutta.

Turvaava ulosmittaus kiinteistöön on joka tapauksessa kumottava.

VELKOJIEN LAUSUMAT

Sisä-Suomen verovirasto, Uudenmaan verovirasto, Osuuspankkien vakuusrahasto, Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto TEOSTO ry, Nordea Pankki Suomi Oyj ja Nordea Rahoitus Suomi Oy ovat vaatineet, että valitus hylätään. Ne ovat myös vaatineet, että valittajat velvoitetaan korvaamaan niiden oikeudenkäyntikulut korkoineen.

X omistaa ulosmitatun osakkeet. Kiinteistöön kohdistuva turvaava ulosmittaus on pidettävä voimassa.

Välitoimet

Käräjäoikeus on 27.8.2001 keskeyttänyt ulosmittauksen täytäntöönpanon.

Ulosottomies on antanut 27.9.2001 lausunnon valituksista.

RIIDATTOMAT SEIKAT

X on ollut 25.8.1983 kaupparekisteriin merkityn X Ky:n ainoa vastuunalainen yhtiömies. A on äännetön yhtiömies. Kaupparekisterin mukaan X on 31.7.1991 eronnut yhtiöstä. X:llä on ollut procura 16.10.1991 lukien. X:stä on 3.3.1993 tullut uudelleen vastuunalainen yhtiömies.

X Ky, X ja A ovat 5.3.1985 ostaneet perustettavan yhtiön lukuun 500.000 markalla kaupungissa sijaitsevan kiinteistön 11.3.1985 perustetun yhtiön nimeksi on tullut Asunto Oy, jonka osakekanta koostuu 18 osakkeesta, joista osakkeet 1-13 oikeuttavat 125 neliön (neljä huonetta ja keittiö) A-huoneiston hallintaan ja osakkeet 14-18 50 neliön (huone ja keittiö) B-huoneiston hallintaan.

Kaupparekisterin tietojen mukaan X on ollut Asunto Oy: hallituksen puheenjohtaja perustamisesta 18.11.1992 saakka. Sen jälkeen hän on ollut yhtiön hallituksen varajäsen.

X:llä on tilinkäyttöoikeus Asunto Oy:n pankkitiliin yhtiön perustamisesta saakka. Tilinkäyttöoikeus jatkuu edelleen.

X Ky on saanut Asunto Oy:n perustettaessa A-huoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet 1-13.

Kihlakunnanoikeus on 31.10.1984 julistanut päätöksen, jolla X on tuomittu suorittamaan Keski-Suomen lääninverovirastolle 38.900,99 markkaa. Lääninverovirasto on 23.9.1986 tehnyt kaupunginvoudille tätä päätöstä koskevan ulosottihakemuksen.

X on 21.5.1989 lukien ollut hallituksen jäsenenä ja osakkaana K Oy:n (entinen S Oy) yritystoiminnassa.

Teosto on marraskuussa 1986 asettanut S Oy:lle 464.952 markan tratan. X on 1.12.1986 ja 22.9.1987 tehnyt S Oy:n edustajana ehdotukset velan hoitamisesta.

Helsingin käräjäoikeus on 13.12.1993 määrännyt X:n hallituksen jäsenenä vastuuseen K Oy:n velasta Teostolle vuosilta 1988 -1990.

X on 16.10.1986 antanut toisena kahdesta henkilöstä 530.000 markan takauksen S Oy:n velasta. X on 27.11.1986 antanut yhtenä kolmesta henkilöstä 1.300.000 markan takauksen S Oy:n velasta. X on 15.9.1987 antanut yhtenä kolmesta henkilöstä 1.500.000 markan takauksen S Oy:n velasta. Kaikki kolme takausta ovat johtaneet osittaiseen maksuvelvollisuuteen Helsingin käräjäoikeuden 6.9.1994 antamalla yksipuolisella tuomiolla.

Raastuvanoikeus on 2.3.1987 määrännyt D:lle, B:lle ja C:lle asianajaja F:n uskottuna miehenä edustamaan heitä oikeustoimessa, jossa heidän vanhempansa X ja A tulevat lahjoittamaan heille omaisuutta. Hakemuksen mukaan X:n ja A:n tarkoituksena on ollut lahjoittaa D:lle, B:lle ja C:lle rahaa 15.000 markkaa eli 5.000 markkaa kullekin.

Hovioikeus on 27.3.1987 antanut päätöksen kihlakunnanoikeuden 31.10.1984 julistamaa päätöstä koskevassa valitusasiassa. X:n ulosottoperinnässä on edelleen hovioikeuden päätökseen perustuva Sisä-Suomen Veroviraston saatava, jonka saldo on 20.6.2001 ollut 64.958,37 markkaa.

Kauppakirjan mukaan X Ky on 2.5.1987 myynyt A-huoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet 1-13 D:lle, B:lle ja C:lle kullekin 1/3 yhteensä 130.000 markalla. X on edustanut myyjää. X ja A ovat edustaneet ostajia holhoojina. Alaikäisille D:lle, B:lle ja C:lle ei ole määrätty uskottua miestä. Kauppakirjan mukaan B ja C maksavat kumpikin kauppahinnasta 30.000 markkaa ja D 20.000 markkaa. Loppukauppahinta 50.000 markkaa määrättiin maksettavaksi viimeistään 2.5.1988.

X ja A ovat 18.6.1987 antaneet lahjakirjan mukaan 50.000 markkaa D:lle, B:lle ja C:lle yhteisesti. Asianajaja F on toiminut uskottuna miehenä lahjoitustilanteessa. D:n, B:n ja C:n Osuuspankissa olleille tileille on 18.6.1987 siirretty 50.000 markkaa. Varat on 18.6.1987 siirretty X Ky:n tilille. X on hoitanut rahaliikenteen.

X on vuonna 10.8.1989 siirtänyt D:lle 20.000 markkaa sekä B:lle ja C:lle kummallekin 10.000 markkaa.

D on 2.12.1993 myynyt osuutensa osakkeista 1-13 X:lle. X on 1.1.1995 siirtänyt osuuden edelleen B:lle. Siirrot on merkitty osakekirjaan.

Asunto Oy:n tilinpäätöstietojen mukaan sen rahalaitoslainat 31.12.1985 ovat olleet 343.603 markkaa ja 31.12.1987 345.690 markkaa.

X ja A ovat holhoojina huolehtineet Asunto Oy:n vastikkeista, veloista ja muista kustannuksista.

X ja A ovat avioliitossa. D, B ja C ovat heidän yhteisiä lapsiaan.

D on syntynyt 1.1.1976, B 16.8.1983 ja C vuonna 1985.

X on 2.5.1987 ja 1990 luvun alun välisenä aikana asunut Asunto Oy huoneistossa. Ainakin muu perhe on sen jälkeenkin asunut huoneistossa.

X on vuonna 1991 todettu ulosottoasiassa varattomaksi. Hänet on todettu varattomaksi myös vuosina 1997 ja 1998. Hänen velkasaldonsa on yli miljoona euroa.

RIITAISET KYSYMYKSET

Luovutuksen luonne ja tarkoitus

Valittajat

Todellinen luovutus on tapahtunut.

X on 1990-luvun alusta lukien asunut toisessa kaupungissa. Joka tapauksessa hänen asumisellaan ei ole asiassa merkitystä.

Kauppa 2.5.1987 ei ollut alihintainen. Asunto Oy:n yhtiöllä on ollut niin paljon velkaa, että se on vaikuttanut osakkeiden arvoon.

D ja B ovat hyväksyneet kaupan täysi-ikäisinä. Joka tapauksessa uskotun miehen puuttumisella ei ole vaikutusta asiassa.

Raastuvanoikeuden 2.3.1987 päätöksessä uskotun miehen määräämisessä ei ole rajattu uskotun miehen toimivaltaa rahan vastaanottamisessa.

Velkojat

Todellista luovutusta ei ole tapahtunut. Kauppa 2.5.1987 liittyy perheen sisäisiin omaisuusjärjestelyihin, joihin ei ole käytetty ulkopuolisia varoja.

Perheen asuminen on jatkunut huoneistossa entisenlaisena. Kauppa 2.5.1987 on ollut alihintainen.

D:llä, B:llä ja C:llä ei ole ollut uskottua miestä kaupoissa. Sen vuoksi kaupat eivät ole päteviä.

Raastuvanoikeuden uskotun miehen määräämistä koskevan 2.3.1987 päätöksen mukaan uskotun miehen toimivalta on rajattu nimenomaan oikeustoimeen, joka ilmenee hakemuksesta.

Määräysvalta, toimet tai saamat edut

Valittajat:

X ei ole omistanut osakkeita ja siten hänellä ei ole ollut todellista määräysvaltaa osakkeisiin muutoin kuin lastensa holhoojana. Huoneistossa asumisella ei ole merkitystä.

Velkojat

X:llä on ollut tosiasiallinen määräysvalta osakkeisiin ja Asunto Oy:n asioihin silloin, kun oikeuksia on järjestelty valittajille.

X on asunut Asunto Oy:n huoneistossa koko ajan.

Ulosoton välttäminen

Valittajat

X:llä ja X Ky:llä ei vuonna 1987 ollut taloudellisia vaikeuksia.

Velkojat

X on vuonna 1987 ollut taloudellisessa vaikeuksissa ja tulevat perintätoimet ovat olleet ennakoitavissa.

Todellisen oikeuden loukkaaminen

Valittajat

Ulosmittaus loukkaa valittajien todellista oikeutta.

Velkojat

Ulosmittaus ei loukkaa valittajien todellista oikeutta.

X:n asuinpaikka

Valittajat

X on 1990 alussa muuttanut toiseen kaupunkiin.

Velkojat

X on koko ajan asunut Asunto Oy:n huoneistossa.

TODISTELU

Kirjalliset todisteet xxx

Henkilötodistelu yyy

PÄÄTÖKSEN PERUSTELUT

2.5.1987 luovutuksen pätevyys

D, B ja C ovat olleet alaikäisiä heidän 2.5.1987 ostaessaan A-huoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet 1 - 13 X Ky:ltä. Kauppaa on arvioitava silloin voimassa olleen holhouslain perusteella. Holhouslain 35 §:n 2 momentin mukaan holhooja ei saa edustaa vajaavaltaista oikeustoi-
messä, jonka toisena osapuolena on holhooja itse tai hänen puolisonsa tai joku, jota holhooja edustaa.

X on ollut X Ky:n vastuunalainen yhtiömies. Hän on siten ollut myyjän edustaja. X ei olisi saanut edustaa ostajina olleita D:tä, B:tä ja C:tä 2.5.1987 tehdyssä kaupassa. Kuitenkin myös A on edustanut ostajina olleita D:tä, B:tä ja C:tä. A on ainakin 35 §:n 2 momentin sanamuodon mukaan voinut toimia ostajien edustajana.

Holhouslain 21 §:n 1 momentin (368/1983) mukaan vajaavaltainen on täysi-ikäiseksi tultuaan voinut hyväksyä oikeustoimen. Ainakin oikeuskirjallisuudessa esitettyjen tulkintojen mukaan hyväksymisen on voinut antaa myös holhoojan kuoleman tai konkurssin jälkeen (Urpo Kangas: Uskottu mies holhousoikeuden järjestelmässä 1987 s.190-192).

D ei ole täysi-ikäiseksi tultuaan enää omistanut huoneisto-osuuttaan. C ei ole vielääkään täysi-ikäinen. Näiden seikkojen vuoksi hän ei ole voinut esittää mahdollista hyväksymiskannanottoaan.

B on hyväksynyt kaupan jatkamalla tätä valitusta. Hyväksyminen on voinut tapahtua ulosmittauksen jälkeen.

2.5.1987 tehdystä kaupasta on kulunut pitkä aika, mikä puoltaa kaupan pitämistä voimassa.

2.5.1987 tehty kauppa ei ole pätemätön holhousoikeudellisella perusteella.

Ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentin ajallinen ulottuvuus

Ulosottomiehen soveltama 4 luvun 9 §:n 4 momentti on lisätty ulosottolakiin säädöksellä 481/1999 ja se on tullut voimaan 1.6.1999. Lain esitöiden mukaan sitä voidaan kuitenkin soveltaa ennen voimaantuloa tehtyihin järjestelyihin, koska kysymys on pelkän keinoitekoisen juridisen muodon sivuuttamisesta (HE 275/98 s.17).

Käräjäoikeus hyväksyy hallituksen esityksessä esitetyn lausuman täydennyksellä, että säännöksen soveltaminen ei voi ulottua kuinka vanhoihin järjestelyihin tahansa. Tässä asiassa viimeisin osa väitetystä järjestelystä on tehty vuonna 1995. Säännöstä voidaan soveltaa.

Luovutuksen luonne ja tarkoitus

D, B ja A ovat saaneet lahjoina 2.5.1987 tehdyn kaupan ostamiseen käytetyt varat X:ltä ja A:lta.

Asianajaja F on uskottuna miehenä edustanut D:tä, B:tä ja C:tä osassa lahjoituksia. F:n toiminnan pätevyyyteen ei vaikuta Hämeenlinnan raastuvanoikeuden 2.3.1987 päätöksen tulkinta. Nuo lahjoitukset eivät ole pätemättömiä.

Osassa D:n, B:n ja C:n vastaanottamissa rahalahjoissa ei ole käytetty uskottua miestä. Nuo lahjoitukset ovat olleet ainakin lähtökohtaisesti pätemättömiä.

D, B ja C ovat saaneet 2.5.1987 kaupan rahoituksen perheen varallisuuspiiristä. Kauppahinta on mennyt X Ky:lle, jonka ainoa vastuunalainen yhtiömies on ollut X. Kaupasta 2.5.1987 suoritettu perheen varallisuuspiiristä tullut kauppahinta on mennyt edelleen perheen varallisuuspiirissä toimineelle yhtiölle. Kauppahinta ei ole liikkunut perheen varallisuuspiirin ulkopuolella.

Perhe on ennen 2.5.1987 kauppaa asunut A-huoneistossa, jonka hallintaan kaupankohteena olleet osakkeet ovat oikeuttaneet. Asuminen on jatkunut 2.5.1987 jälkeenkin. X:n mahdollisella muuttamisella 1990-luvun alussa ei ole merkitystä siihen, että perheen asuminen on ennen ja jälkeen kaupan 2.5.1987 jatkunut olennaisilta osin samanlaisena.

Kun otetaan huomioon Asunto Oy:n velkatilanne 2.5.1987 tehtyä kauppaa ei voi pitää alihintaisena verrattaessa sen kaupan ja 5.3.1985 tehdyn kaupan kauppahintoja.

D on 1.1.1994 täyttänyt 18 vuotta eli hän on tullut silloin täysi-ikäiseksi. D on sitä ennen 2.12.1993 myynyt osuutensa osakkeista X:lle. Tälle osuuden siirrolle todistelutarkoituksessa kuultu A ei ole osannut antaa uskottavaa selitystä.

Lahjoitusten osittainen pätemättömyys, varojen tuleminen perheen piiristä, asumisen jatkuminen ja 2.12.1993 tapahtunut omistusoikeuden siirtäminen ovat sellaisia seikkoja, jotka osoittavat riskitirittävyyttä 2.5.1987 tehdyn kaupan oikeudellisen muodon sekä asian varsinaisen luonteen ja tarkoituksen välillä.

Määräysvalta, toimet ja saamat edut

X on ollut Asunto Oy:n hallituksen puheenjohtajana ennen 2.5.1987 ja sen jälkeen 18.11.1992 saakka. Sen jälkeen hän on ollut yhtiön hallituksen varajäsen. X:llä on ollut tilinkäyttöoikeus Asunto Oy:n pankkitiliin yhtiön perustamisesta saakka. Tilinkäyttöoikeus jatkuu edelleen.

Perheen asuminen on ennen 2.5.1987 ja sen jälkeen jatkunut entisenlaisena. X ja A ovat 2.5.1987 jälkeenkin huolehtineet Asunto Oy:n vastikkeista, veloista ja muista kustannuksista.

X ja A ovat huolehtineet Asunto Oy:n hallinnosta ja käytännön asioiden hoidosta.

X ja A ovat olleet D:n, B:n ja C:n holhoojia. Holhoojan velvollisuus on huolehtia lasten omaisuudesta ja myös heidän asumiskuluistaan. Holhoojan velvollisuuksien kannalta tarkasteltuna määräysvalta, toimet ja saamat edut eivät viittaa keinotekoiseen järjestelyyn.

Toisaalta tilannetta voidaan tarkastella unohtaen holhoojan velvollisuudet. Silloin johtopäätökset ovat seuraavat. X:llä on säilynyt omistajan määräysvaltiaan verrattava valta. Hän on suorittanut omistajan määräysvaltiaan verrattavia toimia. Hänen saamansa edut ovat omistajan määräysvaltiaan verrattavia.

Holhoajavelvollisuuksien vuoksi määräysvallasta, toimista ja saaduista eduista ei voi tehdä johdopäätöstä järjestelyjen keinotekoisuudesta. Kuitenkin ottaen huomioon X:n tosiasiallisen aseman määräysvalta, toimet ja edut eivät myöskään osoita, etteivätkö järjestelyt voisi olla keinotekoisia.

Ulosoton välttäminen

Kihlakunnanoikeus on 31.10.1984 julistanut päätöksen, jolla X on velvoitettu suoritukseen verotajalle. Hovioikeus on 27.3.1987 antanut maksuvelvollisuuden säilyttäneen päätöksen. X ei ole vielä suorittanut tuomittuja saatavia.

X on vuosina 1986 ja 1987 mennyt suuriin taloudellisiin vastuisiin liiketoiminnassaan.

X:llä on 2.5.1987 ollut taloudellisia vaikeuksia ja tulevat perintätoimet ovat olleet ennakoitavissa. 2.5.1987 tehtyä kauppaa on ilmeisesti käytetty ulosoton välttämiseksi ja omaisuuden pitämiseksi velkojien ulottumattomissa.

Sivullisen asema

B ja C ovat saaneet omaisuuden nimiinsä vanhempien X:n ja A:n lahjoittamalla rahoilla. Sen vuoksi he eivät ole saattaneet todennäköiseksi, että ulosmittaus loukkaa heidän todellista oikeuttaan.

A on ollut ansiotyössä. Hän on siten kartuttanut omaisuuttaan ja sen vuoksi voisi katsoa hänen osuutensa olevan hänen todellisessa omistuksessaan. Kuitenkin A:n osuus on siirtynyt hänelle X:ltä, joka on saanut osuutensa D:ltä. Tämän juuri ennen D:n täysi-ikäiseksi tuloa alkanut omaisuuden uudelleenjärjestely osoittaa, että A:n omistusoikeus ei perustu todelliseen hänen omaan rahoitukseensa. B ei ole saattanut todennäköiseksi, että ulosmittaus loukkaa hänen todellista oikeuttaan.

Muu perintä

X on 3.4.1999 todettu ulosotossa varattomaksi ja hänen velkamääränsä on yli miljoona euroa. X:ltä on ulosmitattu muutakin kuin tämän valituksen kohteena olevaa omaisuutta ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentin perusteella. Siitä huolimatta uloshaettuja saatavia ei todennäköisesti saada X:ää kohtuullisessa ajassa täysimääräisenä perityksi muusta omaisuudesta kuin nyt valituksen kohteena olevasta omaisuudesta.

Kokonaisarviointi

B:n, C:n ja A:n omistusoikeus Asunto Oy:n osakkeisiin 1 - 13 perustuu sellaiseen varallisuus- tai muuhun järjestelyyn, jolle annettu oikeudellinen muoto ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta ottaen huomioon velallisen X:n omistajan määräysvaltansa verrattava valta ja verrattavat toimet taikka hänen saamansa edut, ja oikeudellista muotoa on ilmeisesti käytetty X:n ulosoton välttämiseksi ja hänen omaisuutensa pitämiseksi velkojien ulottumattomissa.

B, C ja A eivät ole saattaneet todennäköiseksi, että ulosmittaus loukkaa heidän todellista oikeuttaan.

X:ltä uloshaettuja saatavia ei todennäköisesti muuten saada perityksi häneltä kohtuullisessa ajassa täysimääräisenä.

Kiinteistön ulosmittaus

Ulosottovirasto on ulosmitannut Asunto Oy:n omistaman kiinteistön. Kihlakunnanvouti on ilmoittanut, että ulosmittaus on tehty yhtiöllä olevan omaisuuden turvaamiseksi.

Ulosmitatun omaisuuden arvon turvaamiseksi tehdystä muun omaisuuden ulosmittauksesta ei ole säännöksiä. Kuitenkin käräjäoikeus pitää menettelyä mahdollisena ulosoton tarkoituksen turvaamiseksi, jos siihen on asialliset edellytykset.

X hallinnoi tosiasiallisesti Asunto Oy:tä. Hänellä olisi mahdollisuus pantata tai hävittää Asunto Oy:n omistama kiinteistö luovuttamalla se kolmannelle. Jotta X ei voi tehdä tällaisia omaisuuden arvoa vaarantavia toimia, on perusteita myös kiinteistön ulosmittaukselle.

Asunto Oy on X:n hallinnoima. Asunto Oy:n asunnot ovat järjestelyihin osallistuneen A:n ja muun perheen käytössä. Kiinteistön ulosmittaus ei loukkaa Asunto Oy:n todellista oikeutta.

Käräjäoikeus pitää kiinteistön ulosmittauksen voimassa.

Oikeudenkäyntikulut

Asunto Oy, A, B ja C ovat hävinneet asian. Ne ovat velvollisia korvaamaan velkojien oikeudenkäyntikulut. Asunto Oy myötäpuolinen on myöntänyt velkojien oikeudenkäyntikulujen määrän.

Asunto Oy myötäpuolinen ovat vaatineet, että oikeudenkäyntikuluja kohtuullistetaan oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8a tai 8b §:n perusteella, sillä asia on ollut epäselvä. Joka tapauksessa arvonlisäveron osuus pitää vähentää laskuista.

Ottaen huomioon erityisesti sovelletun säännöksen takautuvan soveltamisen, asia on ollut oikeudellisesti epäselvä. Asunto Oy:n myötäpuolinen on korvattava puolet velkojien oikeudenkäyntikuluista.

Alaikäinen C ei ole voinut itse myötävaikuttaa 2.5.1987 kauppaan tai tähän oikeudenkäyntiin mitenkään. Sen vuoksi korvausvelvollisuus olisi hänen osaltaan kohtuuton. Muiden osalta korvausvelvollisuus ei ole kohtuuton.

Nordea Pankki Suomi Oyj:lle ja Nordea Rahoitus Suomi Oy:lle ei ole oikeutta saada korvauksena arvonlisäveron osuutta. Sen korvausta alennetaan veron määrällä. Muilla velkojilla ei ole mahdollisuutta käyttää arvonlisäveroa hyväkseen. Niiden osalta vähennystä ei tehdä.

Lainkohdat

Ulosottolaki 4 luku 9 § 4 momentti sekä 5 momentti, 9 luku 16 § 1 momentti ja 10 luku 18 §. Oikeudenkäymiskaari 21 luku 1 §, 8a § ja 8b §

PÄÄTÖSLAUSELMA

Asunto Oy:n, A:n, B:n ja C:n valitukset hylätään.

Asunto Oy, A ja B velvoitetaan yhteisvastuullisesti suorittamaan
- Säveltäjän tekijänoikeustoimisto TEOSTO ry:lle 2A26 euroa,

- Osuuspankkien vakuusrahastolle 900 euroa,
- Nordea Pankki Suomi Oyj:lle ja Nordea Rahoitus Suomi Oy:lle yhteisesti 990 euroa sekä
- Sisä-Suomen ja Uudenmaan verovirastolle yhteisesti 1.500 euroa,

kaikki erät korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisine korkoineen 28.12.2002 lukien.

Valtion varoista maksetut todistelukustannukset jäävät valtion vahingoksi.

KKO 17.10.2006

Antopäivä 17.10.2006

Diaarinro S2006/166

Päätösnumero: 2386

EDUNVALVOJAN TEHTÄVÄN LAKKAUTTAMINEN - PÄÄKÄSITTELY

Muutoksenhaku korkeimmassa oikeudessa

A on valituksessaan vaatinut, että hovioikeuden päätös kumotaan ja ensisijaisesti, että Korkein oikeus toimittaa asiassa suullisen käsittelyn ja määrää edunvalvojan tehtävän lakkaamaan tai toissijaisesti, että asia palautetaan hovioikeuteen uudelleen käsiteltäväksi.

Maistraatti ja A:lle määrätty edunvalvoja ovat antaneet, maistraatti siltä pyydetyn vastauksen ja edunvalvoja häneltä pyydetyn lausunnon.

A on antanut Korkeimman oikeuden häneltä pyytämän lausuman käräjätuomari H:n Turun hovioikeudelle antaman lausunnon johdosta.

KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISU

Perustelut

Käräjäoikeuden päätösvaltaisuus

1. A on ensin väittänyt, että käräjäoikeus ei ollut päätösvaltainen ratkaistessaan edunvalvojan tehtävän lakkauttamista koskeneen asian, kun käräjäoikeudessa oli ollut vain puheenjohtaja.
2. Oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan käräjäoikeudessa on vain puheenjohtaja riita-asian pääkäsittelyssä, jos tuomarina toimii valmistelusta vastannut tuomari eikä asian laatu tai laajuus edellytä asian käsittelyä täysilukuisessa kokoonpanossa. Pykälän 2 momentin mukaan käräjäoikeuden on varattava asianosaisille tilaisuus lausua käsityksensä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun täysilukuisen kokoonpanon tarpeellisuudesta. Jos asianosainen pitää täysilukuista kokoonpanoa tarpeellisena, asia voidaan ratkaista pääkäsittelyssä yhden tuomarin kokoonpanossa vain erityisestä syystä.
3. Asian ratkaissut käräjätuomari on ilmoittanut nimenomaisesti tiedustelleensa asianosaisilta, voidaanko asia ratkaista yhden tuomarin kokoonpanossa. Maistraatin asiamiehen mukaan käräjätuomari oli valmisteluistunnon päättyessä todennut, että asianosaisille sopinee pääkäsittelyn jatkaminen samassa istunnossa. A:n ilmoituksen mukaan käräjätuomari oli istunnon alussa tiedustellut hänen suostumustaan vain siihen, voidaanko valmisteluistunto ja pääkäsittely pitää peräkkäin.
4. A, jota käräjäoikeuden istunnossa on avustanut asianajaja, on suostunut pääkäsittelyn toimittamiseen vaatimatta asian siirtämistä täysilukuisen kokoonpanon ratkaistavaksi. Korkein oikeus katsoo, ettei käräjäoikeuden menettely siten ole ollut virheellinen, kun asian laatu tai laajuuskaan eivät ole edellyttäneet asian ratkaisemista täysilukuisessa kokoonpanossa.

Menettely hovioikeudessa

5. Asiassa on lisäksi kysymys siitä, onko asia voitu hovioikeudessa ratkaista ilman pääkäsittelyä, vaikka A oli valituksessaan vaatinut sen toimittamista.

6. A:lle on määrätty 8.4.2003 edunvalvoja, koska hänen tuolloin katsottiin olevan sairauden vuoksi kykenemätön hoitamaan itseään ja omaisuuttaan ja koska A oli myös suostunut edunvalvojan määräämiseen. A on tässä asiassa vaatinut edunvalvojan tehtävän määräämistä lakkaamaan vedoten hakemuksensa tueksi yleislääketieteen erikoislääkäri L:n lausuntoon 30.11.2004, jonka mukaan A ei enää ole edunvalvonnan tarpeessa.

7. Käräjäoikeus on hylännyt A:n hakemuksen antaen vastaanottamaansa ristiriitaista näyttöä arvioiessaan suuremman merkityksen edunvalvoja Y:n ja A:n tyttären kertomuksille, joiden perusteella oli ollut pääteltävissä, että A:n terveydentilassa ei ollut tapahtunut sellaisia muutoksia, joita todistajana kuulustellun L:n todistajankertomuksen ja hänen antamansa lääkärinlausunnon mukaan oli tapahtunut ja joiden perusteella edunvalvonta olisi käynyt tarpeettomaksi. Todistajana kuulustellun kodinhoitaja T:n kertomukselle käräjäoikeus ei ollut antanut merkitystä, koska käräjäoikeuden arvon mukaan A:sta oli huolehtinut lähinnä kodinhoitaja S.

8. A on pyytäessään pääkäsittelyn toimittamista hovioikeudessa nimennyt S:n uudeksi todistajaksi sekä pyytänyt myös, että A:ta itseään kuulusteltaisiin todistelutarkoituksessa. Hovioikeus on hylännyt A:n vaatimuksen uuden todistajan kuulustelemisesta sekä A:n henkilökohtaisesti kuulustelemisesta oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 17 §:n nojalla katsoen, ettei A ollut esittänyt mainitussa lainkohdassa tarkoitettua syytä uusien todisteiden nimeämiseksi vasta hovioikeudessa. Hovioikeus on hylännyt pyynnön pääkäsittelyn toimittamisesta oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 14 §:n 2 momentin 6 kohdan nojalla selvästi tarpeettomana.

9. Holhoustoimesta annetun lain 78 §:n ja 81 §:n mukaan tuomioistuimen on asiassa, joka koskee edunvalvojan määräämistä, toimintakelpoisuuden rajoittamista tai edunvalvojan vapauttamista tehtävästä, omasta aloitteestaan määrättävä hankittavaksi kaikki se selvitys, joka on tarpeen asian ratkaisemiseksi. Säännökset koskevat myös muutoksenhakemusta käsittelevää tuomioistuinta. Hovioikeuden ei olisi tullut hylätä A:n vaatimusta uuden todistajan kuulustelemisesta ja A:n kuulustelemisesta henkilökohtaisesti sillä perusteella, ettei A ollut vedonnut näihin todisteisiin käräjäoikeudessa ja ettei hän ollut esittänyt perustetta vedota uuteen näyttöön vasta hovioikeudessa.

10. Käräjäoikeuden ratkaisu on edellä selostetuin tavoin perustunut ristiriitaisen näytön arviointiin, jonka A oli valituksessaan riitauttanut. Tällaisessa tilanteessa ei todistajien uudelleen kuulustelemista asianosaisen vaatimuksen mukaisesti voi pitää lähtökohtaisesti merkityksettömänä. Ottaen huomioon ne perusteet, jotka A on esittänyt pääkäsittelyn toimittamista koskevan vaatimuksensa tueksi, kysymys on ollut myös todistajien kertomusten uskottavuudesta. Sitä hovioikeus ei ole voinut luotettavasti arvioida pelkästään käräjäoikeuden päätökseen kirjattujen seikkojen perusteella.

11. Todistelun vastaanottaminen tapahtuu tarkoituksenmukaisesti hovioikeudessa.

Päätöslauselma

Hovioikeuden päätös kumotaan. Asia palautetaan hovioikeuteen, jonka tulee ottaa se ilmoituksetta uudelleen käsiteltäväkseen ja huomioon ottaen palauttamisen syy siinä laillisesti menetellä.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset Suhonen, Möller, Bygglin, Mansikkamäki ja Esko. Esittelijä on ollut määräaikainen oikeussihteeri Uusitalo.

Liite**TURUN HOVIOIKEUS****Antopäivä 21.12.2005****Diaarinro S 05/826****Taltio 2973****VAATIMUKSET HOVIOIKEUDESSA**

A on toistanut käräjäoikeudessa esittämänsä vaatimukset perusteineen.

Maistraatti on vaatinut, että valitus hylätään perusteettomana ja A:n edun vastaisena.

Kaupungin yleinen edunvalvoja on vaatinut, että valitus hylätään, koska A ei kykene huolehtimaan taloudellisista velvoitteistaan tai välttämään velkaantumistaan.

HOVIOIKEUDEN RATKAISU**Käsittelyratkaisut**

A on vaatinut, että asia palautetaan käräjäoikeuteen uutta käsittelyä varten, koska sen käsittelyssä ei ole noudatettu riita-asiasta säädettyä käsittelyjärjestystä ja asiassa on siten tapahtunut olennainen oikeudenkäyntivirhe.

Maistraatti on vastustanut asian palauttamista.

Oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 4 §:n mukaan holhustoimesta annetun lain mukainen riitainen hakemusasia, jollaisesta tässä jutussa on kysymys, käsitellään riita-asiain käsittelystä säädettyssä järjestyksessä. Tältä osin on oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetty, että käsiteltäessä tällaista asiaa käräjäoikeudessa pääkäsittelyssä on vain puheenjohtaja, jos tuomarina toimii valmistelusta vastannut tuomari eikä asian laatu tai laajuus edellytä asian käsittelyä täysilukuisessa kokoonpanossa. Saman pykälän 2 momentin mukaan käräjäoikeuden on varattava asianosaisille tilaisuus lausua käsityksensä tuomioistuimen kokoonpanosta. Jos asianosainen pitää täysilukuista kokoonpanoa tarpeellisena, asia voidaan ratkaista pääkäsittelyssä yhden tuomarin kokoonpanossa vain erityisestä syystä.

Asian käräjäoikeudessa ratkaissut käräjätuomari on hovioikeuden lausumapyyntöön antamassaan vastauksessa ilmoittanut, että hän oli nimenomaisesti valmisteluistunnon lopussa tiedustellut asianosaisilta, sopiiko näille, että asia ratkaistaan yhden tuomarin kokoonpanossa. Koska mitään väitettä tai vaatimusta kolmen lautamiehen tarpeesta ei tehty, käsittelyä oli jatkettu yhden tuomarin kokoonpanossa. Maistraatin vastauksessaan esittämä selostus tapahtumien kulusta on sama. Asian käsittelyssä on näin ollen käräjäoikeudessa noudatettu laillista käsittelyjärjestystä eikä perustetta palauttamiselle ole. A:n vaatimus asian palauttamisesta käräjäoikeuteen hylätään.

Pääkäsittelyn toimittamista koskeva pyyntö

A on pyytänyt, että hovioikeus toimittaa asiassa pääkäsittelyn sekä kärjäoikeudessa kuultujen todistajien että hänen itsensä ja uuden todistajan kuulemiseksi.

Maistraatti on vastustanut pääkäsittelyn toimittamista tarpeettomana.

A on valituksessaan vedonnut siihen, että edunvalvoja Y:n ja A:n tyttären K:n antamille lausunnoille ei olisi saanut kärjäoikeuden katsomin tavoin antaa ratkaisevaa painoarvoa asian ratkaisemisessa. Edunvalvoja ei tapaa säännöllisesti A:ta ja on tavannut tämän henkilökohtaisesti vain muutamana kerran. A:n ja tämän tyttären välillä ei ole ollut säännöllistä yhteydenpitoa. Näin ollen edunvalvojalla ja tyttärellä ei A:n mukaan ole voinut olla omakohtaisia havaintoja riidanalaisista seikoista eli A:n alkoholinkäytön määrästä ja siitä, onko edunvalvonta edelleen tarpeellista liiallisen alkoholin käytön vuoksi. Koska A ei ole riitauttanut edunvalvojan eikä tyttärensä kärjäoikeuden tuomioon kirjattuja kertomuksia, hovioikeudessa ei ole tältä osin kysymys suullisen todistelun uskottavuudesta, vaan siitä, mikä merkitys kärjäoikeudessa esitetulle näytölle on annettava. Pääkäsittelyn toimittaminen L:n tai K:n kuulemiseksi ei siten ole tarpeen.

A on lausunut, että kärjäoikeuden L:n kertomuksesta tekemä johtopäätös on virheellinen. Kärjäoikeuden T:n kertomuksesta tekemä johtopäätös A:n alkoholinkäytöstä on A:n mukaan myös väärä. Koska A ei kuitenkaan ole riitauttanut kärjäoikeuden tuomioon kirjattuja L:n ja T:n kertomuksia, ei tältä osin ole kysymys suullisen todistelun uskottavuudesta, eikä pääkäsittelyn toimittaminen L:n ja T:n kuulemiseksi ole tarpeen.

Oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 13 §:n nojalla hakemusasian käsittelystä on luvussa säädettyjen lainkohtien lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä riita-asian käsittelystä säädetään. Sanotun lain 25 luvun 17 §:n mukaan valittaja ei saa hovioikeudessa riita-asiassa vedota muihin todisteisiin kuin niihin, jotka on esitetty kärjäoikeudessa, paitsi jos hän saattaa todennäköiseksi, ettei hän ole voinut vedota todisteeseen kärjäoikeudessa tai että hänellä on ollut pätevä aihe olla tekemättä niin.

Kärjäoikeuden pöytäkirjan mukaan A on ollut henkilökohtaisesti läsnä asian käsittelyssä kärjäoikeudessa. Hän ei kuitenkaan ole tuolloin halunnut tulla itse kuulluksi. Asiassa ei ole myöskään selvitetty olleen estettä A:n henkilökohtaiselle kuulemiselle kärjäoikeudessa. A ei ole saattanut todennäköiseksi, ettei hänen vasta hovioikeudessa nimeämänsä uutta todistajaa olisi voitu kuulla jo kärjäoikeudessa. Oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 17 §:n tarkoittamana päteväenä aiheena ei ole pidettävä sitä A:n ilmoittamaa seikkaa, että uusi todistelu on tullut tarpeelliseksi vasta kärjäoikeuden päätöksen jälkeen, koska kärjäoikeudessa esitetyn todistelun olisi pitänyt olla riittävää. Pääkäsittelyn toimittaminen ei ole myöskään holhoustoimesta annetun lain 78 §:ssä tarkoitettua syystä tarpeen. Tämän vuoksi pyyntö A:n itsensä ja uuden todistajan kuulemisesta hovioikeudessa hylätään.

Edellä lausutut seikat huomioon ottaen pääkäsittelyn toimittaminen on selvästi tarpeetonta ja pyyntö pääkäsittelyn toimittamisesta hylätään oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 14 §:n 2 momentin 6 kohdan perusteella.

Pääasiaratkaisu

Hovioikeus on tutkinut kärjäoikeuden ratkaisun oikeellisuuden. Kärjäoikeuden ratkaisun muuttamiseen ei ole ilmennyt aihetta, joten se jää pysyväksi.

Asian ovat ratkaisseet: hovioikeudenlaamanni Simo Simola, hovioikeudenneuvos Raimo Kyllästinen, hovioikeudenneuvos Teija Vainiopää

Liite

Turunseudun käräjäoikeus

Antopäivä: 21.2.2005

Diaarinro H 04/3502

Taltio: 574

HAKIJAN VAATIMUS

Hakija A on vaatinut, että käräjäoikeus määrää 8.4.2003, dnro 03/947, kaupungin yleiselle edunvalvojalle määrätyn edunvalvojan tehtävän holhoustoimilain 17 §:n 3 momentin nojalla lakkaamaan, koska A ei ole enää edunvalvonnan tarpeessa.

Perustelut

Holhoustoimilain 17 §:n 3 momentin mukaan tuomioistuimen on hakemuksesta määrättävä edunvalvojan tehtävä lakkaamaan, kun päämies ei enää ole edunvalvonnan tarpeessa.

Lääkäri L:n 30.11.2004 päivätystä lausunnosta ilmenee, ettei A ole enää lain tarkoittaman edunvalvonnan tarpeessa. Perusteena on se, että A pystyy hoitamaan raha-asiansa, häntä voidaan kuulla oikeudessa ja hän ymmärtää edunvalvojan merkityksen. L on keskustellut ennen lausunnon antamista myös A:n kotiaivustajien R:n ja S:n kanssa. L on erehdyksessä kirjoittanut toisen kotiaivustajan nimen väärin. Kotiaivustajan oikea nimi on T eikä R, joka myös toimii kotiaivustajana kaupungissa.

A:n avioeroasia on peruuntunut, mutta hän on asunut huhtikuusta 2003 erillään vaimonsa G:n kanssa. Lisäksi heillä ei ole enää yhteistä omaisuutta sen jälkeen, kun heidän yhteinen omakotikiinteistönsä on edunvalvonnan aikana myyty ja kauppahinta jaettu.

Lisäksi avustaja P totesi, että A kykenee pitämään huolta itsestään ja varallisuudestaan sekä valvomaan etuaan.

KUULTAVIEN LAUSUMAT

Maistraatti on vastustanut edunvalvonnan lakkauttamista ja on katsonut, ettei A edelleenkään ole kykenevä huolehtimaan itseään tai varallisuuttaan koskevista asioista, jotka vaativat hoitoa. Hänellä on edelleen alkoholiongelmia ja raha-asioiden käyttö ei suju. Raha-asioiden hoito on sitä paitsi täysin edunvalvojan hallinnassa.

Kaupungin yleinen edunvalvoja Y on vastustanut tehtyä hakemusta. Tilanne ei ole muuttunut sellaiseksi, että A kykenisi hoitamaan asioitaan. Hän ei kykene hoitamaan raha-asioitaan ja hänen alkoholinkäyttönsä on edelleen täysin kontrolloimatonta. Edunvalvoja vetosi siihen, että A oli syksyllä 2004 tehnyt ostovarauksen huoneistoon Rakennusliikkeen rakentamasta talosta. Huoneiston kokonaishinta oli lähes 100.000 euroa. A oli esittänyt Rakennusliikkeelle, että hän maksoi asunnon käteisellä, vaikka hänen varansa olivat vain 70.000 euroa. Edelleen hän oli kesällä 2004 tehnyt osakekauppoja paikallisessa välitysliikkeessä, vaikka oli kuukausi aiemmin tehnyt vuoden määräaikaisen vuokrasopimuksen nykyisestä asunnostaan. Edunvalvoja on peruuttanut myös tämän kaupan. Hänelle on nyt ostettu huoneisto, johon hänen varansa riittävät. Rahavaroja on kaupan jälkeen noin 9.000 euroa. Osakkeen oston jälkeen A on tuonut edunvalvojalle allekirjoitettavaksi valtion Raha-

paja Oy:n laskuja yli 3.400 euron verran. Edunvalvoja on kieltäytynyt hyväksymästä niitä, koska A osti juuri kaksi kultakolikkoa 630 eurolla ja edunvalvoja pyysi häntä tuolloin neuvottelemaan rahatilauksesta etukäteen. A saa noin 100 euroa viikossa käteistä rahaa ja sen hän käyttää päivittäiseen brandy-pulloon ja lisäksi käy jonkin verran pubissa. Juomisen määrää ilman kontrollia on vaikea arvioida, koska rahan käyttö on rajattu tiukasti. A:lla on rahan arvo sekaisin eli hän sekoittaa euron ja markan arvon.

A:n tytär K on vastustanut edunvalvonnan lakkauttamista. K katsoo, ettei mikään ole entiseen verrattuna muuttunut. A on edelleen kroonisesti alkoholisoitunut. Ainoastaan rahan kontrollointi estää suuremman juomisen.

A on katsonut, että on ollut perusteltua lähteä hankkimaan oma asunto, koska hänellä on ollut varoja. Edunvalvoja on koko ajan vastustanut asunnon hankintaa. A:lle on hankittu oma asunto sen jälkeen joulukuussa, kun tämä asia on tullut vireille. A on harrastanut rahan keräilyä vuodesta 1952 ja tämän vuoksi hän on hankkinut valtion Rahapajasta kyseisiä rahoja. Hänellä on kaikki suomalaiset rahat vuodesta 1864 lukien. A:n kertoman mukaan alkoholin käyttö on hänen hallinnassaan.

TODISTELU

xxx xxx

KÄRÄJÄOIKEUDEN PERUSTELUT

A:ta koskeva edunvalvontapäätös on 8.4.2003 tehty lähinnä sillä perusteella, että A on tuolloin ollut kroonisen alkoholismien aiheuttaman sairaustilansa vuoksi kykenemätön hoitamaan itseään ja omaisuuttaan, minkä vuoksi hänen varallisuusasemansa, toimeentulonsa ja muut tärkeät etunsa ovat olleet vaarassa.

Edunvalvojan tehtävän määrääminen lakkaamaan edellyttää sitä, ettei päämies enää ole edunvalvonnan tarpeessa.

Hakemuksen hyväksyminen edellyttää näin ollen sitä, että A:n olosuhteissa on edunvalvontapäätöksen jälkeen tapahtunut sellaisia muutoksia, että hän muutosten jälkeen kykenee huolehtimaan hoitoa vaativista asioistaan.

Asiassa on kuultu todistelutarkoituksessa yleislääketieteen erikoislääkäri L:ää, kodinhoitaja T:tä, A:n edunvalvonnasta käytännössä vastaavaa edunvalvoja Y:tä sekä A:n tyttärtä lehtori K:ta.

Yleislääketieteen erikoislääkäri L on kertonut, että hän oli tehnyt alkoholitutkimusta ja A oli ollut mukana tutkimusryhmässä. Tutkimuksessa edellytettiin asiakkaalta vähintään kuutta käyntiä. A ei ollut näitä kaikkia käyntejä täyttänyt. L:n kertomuksen mukaan testitulokset osoittivat, ettei A ollut enää alkoholiongelmainen ja että hän selvisi ilman edunvalvontaa. L kertoi kysyttäessä saaneensa tällaisia viitteitä kotiaivasta päin. A:n edunvalvojan kanssa L sitä vastoin ei ollut keskustellut asiasta ollenkaan. A itse oli kertonut L:lle, että hän kykeni hoitamaan raha-asiansa.

Kodinhoitaja T on puolestaan kertonut, että hän oli huhti-toukokuussa 2004 käynyt tapaamassa A:ta 3-5 kertaa viikossa kodinhoitajan työn merkeissä. Hän oli mennyt aamulla paikalle eikä A ollut ollut tuolloin humalassa. A oli kyllä hänelle kertonut omasta alkoholin käytöstään. A oli kyennyt itse käymään kaupassa. T:n käsityksen mukaan A tunsu myös euron ja markan väliset erot. T:n kertoman mukaan A:n kunnossa oli tapahtunut huima kehitys edunvalvonnan aikana. Kun T:ltä tiedusteltiin

miten A:n laskut hoidettiin, niin tämä arveli, että kaikki laskut kulkivat edunvalvonnan kautta. T esitti myös käsityksensä, ettei A pärjää näin hyvin kuin hän on pärjännyt, jos kodinhoitopalvelut lopetettaisiin. T:ltä kysyttiin A:n alkoholin käytöstä ja tämä kertoi kuten edellä on sanottu, ettei hän ollut nähnyt tätä humalassa. Sitä vastoin hän oli kyllä nähnyt, että A:lla oli välillä ollut pienempi ja välillä isompi pullo alkoholia.

Edunvalvoja Y on puolestaan kertonut, että kun edunvalvonta aloitettiin, A oli ollut palvelutalossa vuodepotilaana. Nyt A:lla oli oma asunto. Edunvalvoja oli kertomansa mukaan joutunut perumaan A:n itsensä sopiman asuntokaupan, koskei ollut järkevää, että A:n ikäinen ja tuossa kunnossa ollut mies olisi ottanut itselleen 30.000 euron asuntolainan. A:lle olikin myöhemmin sitten ostettu hänelle paremmin rahavarojen puolesta sopiva asunto. Lisäksi Y on kertonut peruuttaneensa niitä kaupoja, jotka hän on edellä kertonut. Hän oli myös keskustellut A:n luona pääasiassa käyneen kodinhoitaja S:n kanssa siitä, mitä S:n mielestä tapahtuisi mikäli edunvalvonta poistettaisiin. S oli esittänyt käsityksensä, että A tulisi kuolemaan. A:n alkoholinkäyttö oli edelleen runsasta ja tämä oli löydetty sammuneena palvelukeskuksen lähistöltä kesällä 2004. S oli niin ikään kertonut, että A joi saamansa rahat. Edunvalvoja oli itsekin nähnyt A:n humalapäissään. Aina, kun hän oli tavannut A:n, tämä oli haissut viinalta. A oli myös soittanut hänelle ja ollut siinä tilassa, että puheesta ei ollut saanut mitään selvää. Edunvalvoja Y:n käsityksen mukaan mitään edellytyksiä edunvalvonnan lopettamiselle ei ollut olemassa.

A:n tytär K on ilmoittanut, että hänen äitinsä oli muuttanut isästä erilleen muutama vuosi sitten isän juomisen takia. Isä oli tuolloin ollut erittäin huonossa kunnossa. Hän oli myynyt purjeveneensä ja juonut kaiken mitä oli irti saanut. Isän alkoholismi oli ollut erittäin rankkaa. Ennen edunvalvontaa hän oli saanut epileptisiä kohtauksia ja joutunut hoidettavaksi sairaalaan. Edunvalvonnalla tilannetta oli saatu korjatuksi. K on esittänyt käsityksensä, että tilanne oli taas ajautumassa huonompaan suuntaan. A joi enemmän. K on kertonut, että hän oli tällä hetkellä huolissaan isästään juomisen takia. Hänellä oli sellainen käsitys, että isä kuolee, mikäli tälle taas tulee ryyppyputki päälle. Myös laskut jäivät maksamatta. He olivat jouluaattona 2004 kutsuneet isän kotiin, mutta tämä oli jättänyt saapumatta ja esittänyt myöhemmin, että hän oli menettänyt tajuntansa. K:n mukaan edunvalvonta oli ainoa keino huolehtia isän terveydestä.

Esitetty näyttö on osittain ristiriitaista. Arvioidessaan näyttöä käräjäoikeus katsoo, että edunvalvoja Y:llä ja A:n tyttärellä K:lla on kaikkein parhaimmat mahdollisuudet selvittää sitä, mikä A:n tilanne todellisuudessa tällä hetkellä on. L:n lausunnosta voidaan todeta, että L on pääsääntöisesti kirjoittanut lausuntonsa A:n omien käsitysten perusteella selvittämättä tilannetta mitenkään A:n asioita todellisuudessa hoitaneelta edunvalvojalta. Hän on jollain tavalla ottanut yhteyttä A:n luona käyneeseen kodinhoitohenkilökuntaan, mutta käräjäoikeudelle on jäänyt epäselväksi miten syvällistä tämä yhteydenotto on ollut. Käräjäoikeus katsoo näin ollen, ettei L:n lääkärinlausunnolle taikka oikeudessa annetuille todistajankertomukselle voida juurikaan antaa merkitystä asiassa. Kodinhoitaja T:n kertomuksesta ilmenee, että A:n tila on parantunut huomasti edunvalvonnan aikana. Kertomuksesta ilmenee kuitenkin edelleen, että A:lla on alkoholinkäyttöä ja että kaikki A:n laskut kulkevat edunvalvonnan kautta. Käräjäoikeus on myös saanut asiasta sellaisen käsityksen, ettei T ole ollut A:ta viime aikoina pääasiallisesti hoitanut kodinhoitaja, vaan tästä on huolehtinut lähinnä kodinhoitaja S.

Edunvalvoja Y:n ja A:n tyttären K:n kertomuksista käy kiistatta ilmi, että A:lla on edelleen alkoholiongelma. Heidän molempien selkeä käsitys on se, että mikäli A vapautettaisiin edunvalvonnasta, niin tämä lähinnä joi itsensä kuoliaaksi. Käräjäoikeus katsoo edunvalvoja Y:n ja K:n tuntevan asiat parhaiten edunvalvonnan näkökulmasta katsottuna. Heidän kertomustensa perusteella on pää-

teltävissä, ettei A:n tila ole sillä tavoin parantunut edunvalvonnasta huolimatta etteikö tämä olisi vielä edunvalvonnan tarpeessa. Näin ollen hakemus on hylättävä.

TUOMIOLAUSELMA

Hakemus edunvalvojan tehtävän määräämisestä lakkaamaan hylätään.

Laki holhustoimesta 8 § verrattuna saman lain 17 §:ään

KKO 22.9.2006

Diaarino: S2006/4

Taltio: 2126

EDUNVALVOJAN MÄÄRÄÄMINEN - PÄÄKÄSITTELY

MUUTOKSENHAKU KORKEIMMASSA OIKEUDESSA

A on valituksessaan vaatinut ensisijaisesti, että alempien oikeuksien päätökset kumotaan ja edunvalvojan määräys lakkautetaan, ja toissijaisesti, että hovioikeuden päätös puretaan ja poistetaan ja asia palautetaan pääkäsitteilyn toimittamista varten hovioikeuteen. A on lisäksi vaatinut, että maistraatti veloitetaan korvaamaan hänen oikeudenkäyntikulunsa kaikissa oikeusasteissa korkoineen.

Maistraatti ja A:lle määrätty edunvalvoja ovat antaneet pyydetty vastaukset.

KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISU

Perustelut

1. Asiassa on ensisijaisesti kysymys siitä, onko asia voitu hovioikeudessa ratkaista ilman pääkäsitteilyä, vaikka A oli valituksessaan vaatinut sen toimittamista.
2. A:lle on määrätty 25.11.2002 edunvalvoja pääasiallisesti siitä syystä, että hänen varainkäyttöön koskevasta muistamattomuudestaan, jonka alemmat oikeudet olivat tuolloin A:ta kuulusteltaessa voineet todeta, oli ollut pääteltävissä A:n kykenemättömyys huolehtia varallisuuttaan koskevista asioista. Pääteltävissä myös oli ollut, että A oli altis joutumaan taloudellisesti hyväksikäytetyksi.
3. Päätös, jolla käräjäoikeus on 27.5.2005 hylännyt A:n hakemuksen edunvalvojan tehtävän määrittämisestä lakkaamaan, on perustunut siihen, että edunvalvojan määräämisen perusteena olleet seikat olivat A:ta kuulusteltaessa edelleen todettavissa. Lääkärintodistuksilla, joihin A oli hakemuksensa tueksi vedonnut, käräjäoikeus ei ole katsonut olevan ratkaisun kannalta merkitystä.
4. A:n kuulustuttaminen todistelutarkoituksessa on edellä kerrotuin tavoin ollut keskeinen tekijä käräjäoikeuden arvioidessa sitä, onko hän edelleen edunvalvonnan tarpeessa. Tällaisessa tilanteessa ja kun otetaan huomioon ratkaisun merkitys A:n itsemääräämisoikeuden kannalta, A:n kuulustuttamista myös hovioikeudessa ei ole lähtökohtaisesti voitu pitää merkityksettömänä ja pääkäsitteilyn toimittamista siten selvästi tarpeettomana.
5. A:n kuulustuttaminen tapahtuu tarkoituksenmukaisesti hovioikeudessa.

Päätöslauselma

Hovioikeuden päätös kumotaan. Asia palautetaan hovioikeuteen, jonka tulee ottaa se ilmoituksetta uudelleen käsiteltäväkseen ja, huomioon ottaen palauttamisen syy, siinä laillisesti menetellä.

Asian ratkaistessaan hovioikeuden on lausuttava myös A:n oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevista vaatimuksista.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset Suhonen, Möller, Bygglin, Mansikkamäki ja Esko. Esittelijä on ollut vanhempi oikeussihteeri Ryhänen-Dahlman.

Liite

Helsingin hovioikeus

3.11.2005

Antamispäivä 3.11.2005

Diaarinro S 05/2079

Taltio 3558

VALITUS

A on vaatinut, että käräjäoikeuden päätös kumotaan ja edunvalvojan tehtävä määrätään lakkaamaan ja että maistraatti velvoitetaan korvaamaan hänen oikeudenkäyntikulunsa asiassa korkoineen. Lisäksi A on pyytänyt, että hovioikeudessa toimitetaan pääkäsittely hänen kuulemisekseen.

A ei ole lain edellyttämällä tavalla kykenemätön valvomaan etuaan tai huolehtimaan itseään tai varallisuuttaan koskevista asioista. Riittävä peruste edunvalvojan määräämiselle ei ole se, että A ei ole käräjäoikeudessa kaikilta osin selvittänyt rahavarojensa käyttöä keväällä ja alkukesällä vuonna 2002. A ymmärtää rahan arvon ja merkityksen eikä mikään taho ole häntä missään vaiheessa käyttänyt taloudellisesti hyväkseen. A on viitannut käräjäoikeuden päätöksessä mainittuihin kahteen lääkärintodistukseen.

Maistraatti/holhoustoimen yksikkö ei ole antanut vastausta.

HOVIOIKEUDEN RATKAISU

A ei ole valituksessaan eikä käräjäoikeudessa esittänyt seikkoja, joiden perusteella voitaisiin arvioida toisin Helsingin käräjäoikeuden 25.11.2002 edunvalvojan määräämisestä antamaa päätöstä, jonka Helsingin hovioikeus on 26.9.2003 pysyttänyt ja jonka osalta Korkein oikeus ei ole myöntänyt valituslupaa. Sen vuoksi hovioikeus katsoen, ettei A:n kuulemisella hovioikeudessa voida saada asian ratkaisuun vaikuttavaa selvitystä, hylkää oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 14 §:n 2 momentin 6 kohdan nojalla pääkäsittelyn toimittamista koskevan pyynnön ja hyväksyy käräjäoikeuden ratkaisun perustelut.

Hovioikeus on tutkinut käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuuden. Aihetta päätöksen muuttamiseen ei ole.

Päätöslauselma

Käräjäoikeuden päätöstä ei muuteta.

Asian ovat ratkaisseet: hovioikeudenneuvos Hellevi Niemelä, hovioikeudenneuvos Veli Hokkanen, määräaikainen hovioikeudenneuvos Anita Stenberg

Liite

Helsingin käräjäoikeus 27.5.2005

Antopäivä: 27.05.2005

Diaarinro 05/2392

TAUSTAA

Helsingin käräjäoikeus on 25.11.2002 määrännyt A:n edunvalvojaksi kaupungin virkaholhoojan hoitamaan hakijan taloudellisia asioita.

Kun hakijalle on määrätty edunvalvoja, on pääasiallisena perusteena ollut se, että hakijan käyttäytymisestä oli pääteltävissä, että hakija oli kykenemätön huolehtimaan varallisuudestaan ja, että jotkut muut hyötyivät oikeudettomasti taloudellisesti hänen kustannuksellaan ja hänen vahingokseen.

Helsingin hovioikeus on 26.9.2003 antamallaan päätöksellä pysyttänyt käräjäoikeuden tuomion.

Korkein oikeus on 23.12.2003 antamallaan päätöksellä hylännyt A:n valituslupa-anomuksen.

A:n vaatimukset

A on vaatinut käräjäoikeutta peruuttamaan edunvalvojan määräyksen. A on lisäksi vaatinut, että maistraatti velvoitetaan korvaamaan hakijan oikeudenkäyntikulut laillisine korkoineen.

Perustelut

A on katsonut, etteivät hänen terveydentilansa taikka muutkaan syyt olleet peruste edunvalvojan määräyksen pysyttämiseksi. A oli kokenut ajan, jona hänellä oli ollut edunvalvoja erittäin raskaana ja hänen itsemääräämisoikeuttaan rajoittavana. Varojen saaminen mm. asunnon tavanomaisiin peruskorjauksiin oli ollut vaikeaa. A:n pyyntöihin ei ollut aina suostuttu ja suostumuksen edellytyksenä oli usein ollut kustannusarvioiden tai vastaavien selvitysten esittäminen, mikä oli ollut nöyryyttävää.

A ymmärsi rahan arvon ja merkityksen eikä mikään taho ollut käyttänyt häntä missään vaiheessa taloudellisesti hyväkseen. A:lla ei ollut rintaperillisiä. Elossa olevien lähisukulaisten taloudellinen asema oli, yhtä veljeä lukuun ottamatta, hyvä. A oli avustanut tätä sairasta veljeä ja halusi tehdä niin edelleenkin.

Maistraatin lausuma

Edunvalvonnan lakkauttaminen saattaisi johtaa siihen, että hakija joutuu taloudellisen hyväksikäytön kohteeksi ja, että joku muu saa oikeudetonta taloudellista hyötyä hakijan kustannuksella ja hänen vahingokseen.

Erityisesti vuosia jatkuneeseen asuintalon remonttiin sisältyi taloudellisen hyväksikäytön vaara, mikäli edunvalvonta lakkautetaan.

Maistraatti vastusti hakijan oikeudenkäyntikuluvaatimusta. Holhousoikeudelliset asiat olivat luonteeltaan sellaisia, että kukin vastasi omista kuluistaan. Maistraatti ei myöskään ollut asiassa asianosainen, vaan lausunnon antaja.

Edunvalvoja Y:n lausuma

A oli pyytänyt varoja pääasiallisesti omistamansa asuinrakennuksen korjauskustannuksiin. Pyyntöihin oli suhtauduttu myönteisesti edellyttäen, että edunvalvontatoimistoon toimitettiin hyväksyttävä ja tavanomainen selvitys rahojen käytöstä. Näin ei ollut tapahtunut.

PÄÄTÖSLAUSELMA

Hakemus hylätään.

A saa pitää kulunsa vahinkonaan.

Perustelut

Holhoustoimesta annetun lain 17 §:n 3 momentin nojalla tuomioistuimen on hakemuksesta määrättävä edunvalvojan tehtävä lakkaamaan, kun päämies ei enää ole edunvalvonnan tarpeessa.

Helsingin käräjäoikeus on päätöksessään, jolla hakijalle on määrätty edunvalvoja, todennut riidaton-
ta olevan, että A oli 23.4.2002-2.7.2002 välisenä aikana nostanut tililtään yhteensä 45 650 euroa ja, että kysyttäessä, mihin A oli nämä varat käyttänyt, vastaukset ovat olleet erittäin vältteleviä. Perusteluihin on edelleen kirjattu, että A oli todistanut olevansa hyvin tietoinen markan ja euron välisestä suhteesta ja hän oli hyvin tarkkaan muistanut eräitä pieniä rahasuorituksia.

Edelleen perusteluissa on todettu, ettei A:lle ollut näytetty olevan sairautta, henkisen toiminnan häiriintymistä taikka heikentynyttä mielentilaa, joka yksin puoltaisi edunvalvojan määräämistä, kuitenkin hänen muistamattomuudestaan johtuvasta käyttäytymisestään oli tehtävissä se johtopäätös, että hän oli kykenemätön huolehtimaan varallisuuttaan koskevista asioista, ja että joku muu taikka jotkut muut hyötyvät oikeudettomasti taloudellisesti hänen kustannuksellaan ja hänen vahingokseen.

Kaikki ne seikat, joilla käräjäoikeus on perustellut ratkaisuaan, jonka sekä hovi- että Korkein oikeus on hyväksynyt, ovat edelleen olleet todettavissa.

A on ollut käräjäoikeudessa orientoitunut, osoittanut olevansa tietoinen markan ja euron keskinäisestä suhteesta sekä muistanut asioita hyvinkin yksityiskohtaisesti muutoin paitsi silloin, kun häneltä on tiedusteltu, mihin hän oli käyttänyt edellä mainitut 45 650 euroa. A on toisaalta kertonut mm. rahoittaneensa näillä varoilla veljensä leikkausta yksityissairaalassa, mutta kuitenkin toisaalta todennut, että sairaalalaskut olivat olleet markoissa, mikä on erikoista siihen nähden, että muutoin A on erittäin hyvin osannut yhdistää tapahtumat markan taikka euron aikaan. Samoin A:n kertomat tiedot henkilöistä, jotka ovat suorittaneet hänen omakotitalonsa korjaustöitä ovat olleet melko hatarat verrattuna täsmällisyyteen, jolla hän on kertonut muista asioistaan.

A:n käräjäoikeudelle antamista kahdesta lääkärintodistuksesta, käräjäoikeus toteaa, ettei niillä ole merkitystä asian ratkaisun kannalta, koska se, että hakijalle on määrätty edunvalvoja on suurelta osin perustunut muuhun kuin hakijan terveydentilaan.

Käräjäoikeudessa ei ole näytetty, että A:n kohdalla olisi tapahtunut sellaisia muutoksia käräjäoikeuden 25.11.2002 antaman päätöksen, jonka päätöksen hovioikeus on pysyttänyt ja jonka päätökseen

osalta Korkein oikeus ei ole myöntänyt valituslupaa, jälkeen, ettei A olisi enää edunvalvojan tarpeessa.

Oikeudenkäyntikulut

Kysymyksessä on asia, jossa sovinto ei ole sallittu, joten asianosaiset vastaavat pääsääntöisesti itse kuluistaan.

Erityisestä syystä vastapuoli voidaan velvoittaa korvaamaan jutun voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikulut. Kun hakija on hävinnyt asian, ei ole erityistä syytä velvoittaa vastapuolta korvaamaan hakijan oikeudenkäyntikuluja.